ԱԲՕՆԷ ՖԻՅԱԹԼԱՐԸ

Մէճիտիյէ 20 ղրուշտան

ՍԹԱՄՊՕԼ ԻՉԻՆ

Պիր սէնէլիք . . . 200 ղշ.
Ալթը այլըգ . . . 100 »
Իւչ այլըգ . . . 55 »

ՎԻԼԱՅԷԹ ԻՉԻՆ

Բօսթա իլէ իրսալ օլունաճագլար իչին

Պիր սէնէլիք . . . 230 ղշ.
Ալթը այլըգ . . . 120 »

Մէճիտիյէ 1 ղրուշ

ԹԷՐՃԷՄԱՆԸ ԷՖՔԵԱՐ

ՄԷՎԱՏՏԸ ԲՕԼԻԹԻԳԻՅԷ ԻԼՄԻՅԷ ՎԷ ՄԻԼԻՅԷ
ՎԷ ՍԱԻՐԷՅԻ ՃԱՄԻ ԽԷՎԱՄԻ ՂԱԶԷԹԱ ՏԸՐ

ԻԼԱՆԱԹ ՖԻՅԱԹԼԱՐԸ

Պէհէր սաթըրը իչիւն
1 վէ 2 վէ 3 ընճի սահիֆէ 5 ղշ.
4 ընճիւ սահիֆէյէ . . 2 »
ԽԻԹԱՐ. Պանգա, Շիրքէթ վէ ումումա սաըրաֆիյէյէ այիտ.
2 վէ 3ի ճիւ սահիֆէլէրէ 6 ղշ.
4 ընճիւ սահիֆէյէ . . 4 »
Չիյատէ միւտտէթ իչիւն իլանաթը այրը բազարլըգ օլուր։
Մէքտուբ ճաֆիյա տայիր պէնտլէր մէճճանէն գապուլ օլունաճագ վէ տէրճ օլունմայան էվրագ իատէ օլունմայաճագ։

Մէճիտիյէ 1 ղրուշ

Խտարէխանէսի վէ մաթպաասը, Սթամպօլտա Պապը Ալի ճատտէսինտէ էսկի Պապը Զապթիյէ սօգաղը քէօշէսինտէ Նումէրօ 8 տէ տիր։ —Ղազէթանըն ումուրու իտարէ վէ թահրիրիյէսինէ այիտ քեաֆֆէյի մէվատտ հագգընտա, Միւտիրի ղազէթա Տիգրան Ճիվէլէկեանա միւրաճաաթ օլունաճագը կիպի, քեաֆֆէյի մէքեաթիպին տախի անըն նամընա կէօնտէրիլմէսի իգթիզա էտէր։

ԱՍԻԹԱՆԷ 2 ՄԱՅԻՍ

ՀԱԼԸ ՀԱԶԸՐ

Ֆրանսա տէվլէթի՝ Թունուզ հագգընտաքի էֆքեարը վէ նիյէթլէրինի պու տէֆա իքի ճինէթտէն աչըգտան աչըղա կէօսթէրմիշ տիր։

Մ. Պարթէլըմի Սէնթ-Իլէրին Մէճլիսը մէպուսանտա պու պապտէ վէրտիկի մալումաթ՝ մէսէլէյի իյզահա քեաֆի օլտուղը կիպի, միւշարիւլէյհին էվրօբա գապինէթօլարընա կէօնտէրտիկի նօթա տախի պու պապտէ հիչ պիր շիւպհէ պըրագմայօր։

Հագիգաթէն Ֆրանսա խարիճիյէ նազըրը պու նօթատա՝ Ֆրանսանըն Թունուզ հագգընտաքի ֆիքրինի աչըգտան աչըղա պէեան իթմիշ տիր։

Ֆրանսա՝ եալընըզ իքի չէյ իսթէօրմըշ. էվվէլա՝ խուտուտ գապիլէսինի ճէզայիր հուտուտունը թէճավիւզ իյտիքլէրինտէն տօլայը թէրպիյէ էթմէք, վէ սանիէն՝ իսթիգպալտէ պէօյլէ վուգուաթա մահալ պըրագմամագ իւզրէ ճէզայիրին հուտուտունը թէէմին իթմէք։

Պուրայա գատար պէք էյի կիտէօր, լաքին նօթանըն ալթ թարաֆընտա Ֆրանսըզ տիբլօմաթը տահա պիրատէ թէէմինաթ վէրմէքէ չալըշըրքէն, մագսատը ասլիսինի մէյտանա չըգարըյօր։

Տէօր քի, Ֆրանսա Թունուզը զապթ իթմէք նիյէթինտէ տէյիլ տիր, լաքին Թունուզտա Ֆրանսա իլէ տօսթ վէ միւթթէֆիգ օլաճագ վէ Ֆրանսանըն խասմը օլան տէվլէթլէրին նուֆուզունու գապուլ էթմէյէճէք պիր հիւքիւմէթ պուլունմասընը իսթէյօր։

Իշթէ պու քեաֆի պիր իյզահ տըր. Ֆրանսա Թունուզու զապթ իթմէք իսթէմէզսէ տէ, պու գըթայը քէնտի հիմայէսի ալթընա ալուպ, տուէլը սայիրէ իլէ օլան միւնասէպաթընը թէմամիյլէ քէսմէք իսթէտիկինի տէ քէթմ իթմէյօր։

Պունտան մաատա, նօթանըն ալթ թարաֆընտա Թունուզ Պէյինին Ֆրանսայա գարշը պուլունտուղը պէեան օլունույօր. տիմէք օլույօր քի Ֆրանսա՝ պէեան իթտիկի մէգասըտընի իճրա իթմէք իչիւն, Թունուզ Պէյինի, վէ պէլքի թէքմիլ հիւքիւմէթինի տէյիշտիրմէկէ գալգըշաճագ տըր. լաքին օ թագտիրտէ Սատըգ բաշանըն եէրինէ Թունուզ Պէյի օլաճագ զաթ՝ պիր Արապ բրէնսի մի եօգսա պիր Ֆրանսըզ ժէնէրալը մը օլաճագ տըր, պուրասը բէք մալում տէյիլ տիր։

Անճագ թէլէկրաֆ՝ Մ. Պարթէլըմինին նօթասընը չէրհ վէ իյզահ իտէպիլէճէք պիր հավատիս տախի վէրիյօր. Ֆրանսա Թունուզ Պէյինին եանընա մէմուրիյէթլէ մախսուսէն պիր ժէնէրալ կէօնտէրիպ Թունուզ Պէյինտէն պիր մուահէտէ նամէ իսթէյէճէք տիր. էկէր Սատըգ բաշա թէէմինաթը մաթլուպէյի վէրմէզ իսէ, Թունուզ գասապասը իլէ հիւքիւմէթ գօնագը օլան Պարտօ Ֆրանսըզ ասքէրի թարաֆընտան զապթ օլունաճագ մըշ։

Իշթէ պուտա նօթանըն պէեան իթտիկի հագիգաթ թէճավիւզ օլունաճագ տըր. Ֆրանսա տէյէպիլէճէք տիր քի պէնիմ նիյէթիմ Թունուզու զապթ իթմէք տէյիլ իտի, նէ արէ քի Թունուզ Պէյի թէէմինաթը մաթլուպէյի վէրմէք իսթէմէտի, մէճպուրիյէթէն Թունուզու զապթ իթմէյէ մէճպուր օլտում։

Շու «մէճպուրիյէթէն» սէօզիւ Ֆրանսըզ պու հարէքէթինին մէսուլիյէթինտէն գուրթարապիլիր մի? «Մէճպուրիյէթէն» սէօզիւ տիբլօմաթլըգ վէ բօլիթիգա լիսանընտէ նէ գատար գուլլանըլմըշ վէ հէմիշէ օլտուղու ճէզայը կէօրիւլմիւշ տիւր։

Մ. Պարթէլըմինին նօթասը տօղրուտան տօղրույա իքի տէվլէթէ տօգունույօր. Իթալիայը «Ֆրանսայա խասըմ պուլունան տէվլէթ» սըֆաթը իլէ թավսիֆ իթտիյի կիպի, տէվլէթը Օսմանիյէնին տախի Թունուզ իւզէրինէ օլան հուգուգունու պիւսպիւթիւն րէտտ ու ինքեար իտէյօր։

Էհասըլ Ֆրանսանըն պիրինճի մագսատը՝ Թունուզու տէվլէթը Օսմանիյէնին թապիյէթինտէն վէ Իթալիանըն նուֆուզունտան այըրըպ, քէնտի թապիյէթ վէ նուֆուզու ալթընա ալմագ տըր։

Թունուզ հիւքիւմէթիյլէ էհալիսի պունու գապուլ իտէրլէր իսէ, իշ պէօյլէ օլաճագ իսէ տէ, պունլար պու հալի քէնտի արզուլարը իլէ գապուլ իթմէզլէր իսէ, օ վագթ Ֆրանսա չիմտի վիրտիկի թէէմինաթլա պէրապէր Թունուզու պիւսպիւթիւն զապթ վէ ճէզայիրէ իլհագ իթմէյէ քէնտինի հագլը կէօրէճէք, վէ եախօտ հագլը կէօսթէրմէք իսթէյէճէք տիր։

Հէր նէ գատար քի, Իթալիա՝ իսթէր իսթէմէզ Թունուզտան էլինի չէքիպ սուսմայա մէճպուր օլմուշ իսէ տէ, Պապը Ալի՝ Ֆրանսանըն Թունուզ հագգընտաքի իտտիաալարընը թաստիգ իլէ Թունուզ իւզէրինէ օլան հուգուգընտան վազ կէչմէք թարիգինէ սալա եանաշմագ իսթէմէզ կիպի կէօրիւնիւյօր։

Պարթէլըմի Սէնթ-Իլէրին նօթասը իլէ պէրապէր, Էվրօբա գապինէթօլարընըն մասալարը իւզէրինէ Պապը Ալինին պիր նօթասը տախի կէօրիւնիյօր, վէ Ֆրանսըզ տիբլօմաթընըն րէտ ու ինքեարընա չալըշտըղը հուգուգ՝ Պապը Ալինին պու նօթասընտա բէք պէօյլէ պիր գուվվէթ վէ իսրար իլէ իսպաթ վէ միւտաֆաա օլունույօր։

Տիմէք օլույօր քի, Բարիզ գապինէթօսը իլէ Պապը Ալի՝ Էվրօբա գապինէթօլարը վէ էֆքեարը ումումիյէսի հուզուրընտա միւտաֆաա վէ մուհաքէմէ օլունմագտա տըրլար։

Պիլէմէյօրուզ քի, Էվրօբա պու իքի թարաֆտան հանկիսինէ հագգ վէրէճէք, հանկիսինին տավասընը հագսըզ կէօրէճէք տիր՝ եօգսա պիւսպիւթիւն պիր թարաֆ տուրուպ պու տավանըն ֆասլընը գուվվէթէ մի հէվալէ իտէճէք տիր։

Հագիգաթէն Էվրօբա գապինէթօլարընըն՝ չիմտիյէ գատար Ֆրանսանըն հարէքեաթընա միւմանաաթ վէ մուխալէֆէթ իթմէտիքլէրի կէօրիւլիյօր. Ինկիլթէրրա իլէ Ալէմանիա տէէթա Ֆրանսայա թարաֆտարլըգ իթմէքտէ օլտուգլարը կիպի, Աւստրիանըն տախի պու ֆիքրտէ պուլունմասը Պարօն Հայմէրլէնին Իթալիա սէֆիրինէ Իթալիանըն Թունուզտաքի բօլիթիգասընը թագպիհ իթմէսինտէն անլաշըլըր։

Պինաէն ալէյհ Էվրօբա գապինէթօլարը Պապը Ալինին Թունուզ իւզէրինտէքի հուգուգունու ինքեար իթմէսէլէր պիլէ, Ֆրանսայա գարշը պու հուգուգու միւտաֆաա իթմէքլէրի տախի մէմուլ օլմայըբ, տավանըն ֆասլընը գուվվէթէ հէվալէ իտէճէքլէրինտէ շիւպհէ գալմայօր։

ԿԻՒՆԼԻՒՔ ՀԱՎԱՏԻՍ

Օսմանլը մուրախխասլարը իլէ էճնէպի սէֆիրլէրինին իքինճի իճթիմաը հագգընտա վուգուֆըն մալումաթընա կէօրէ, Օսմանլը մուրախխասլարը՝ Թէսալիայի աբաղընըն մուգավէլէ իմզալանտըղը թարիխտէն ալթը այ սօնրա վուգու պուլմասընը թէքլիֆ իթմիշլէր իսէ տէ, սէֆիրլէրի իւչ այ սօնրա օլմասընը տէրմէյան իթմէքլէրինէ պինաէն իսթիլաֆը էֆքեար հուսուլէ կէլմիշ տիր։ Օսմանլը մուրախխասլարընըն՝ թէսլիմ օլունաճագ արազիյի ալթը գըսմա թագսիմ իթմէք վէ ագսամը մէզպուրէնին հէր պիրի այրը այրը թէսլիմ իտիլմէք միւտտէթլէրինի թէքլիֆ իյլէտիքլէրի տախի րիվայէթ օլունմուշ տըր։

—

Պու կիւնքի Ֆօր տը-Պօսֆօր՝ բէնշէնպիհ կիւնիւ Բէյքօզտա իտէն Օսմանլը մուրախխասլարը իլէ էճնէպի սէֆիրլէրինին իճթիմաընտա, Եունան մուգավէլէ նամէսինտէ տէրճ օլունմագ իւզրէ Օսմանլը մուրախխասլարը թարաֆընտան աթիտէքի 4 մատէնի շարթըն թէքլիֆ օլունտուղունու պէեան իտէյօր։

1.—Խըտմէթը ասքէրիյէ Օսմանլը թէպաասը օլան Բուլղար իչիւն մէճպուրի օլմայաճագ, արազիի մէթրուքէտէ միւթէմէքքին Միւսլիմանլար իչիւն տախի խըտմէթը մէզքիւրէ մէճպուրի օլմայաճագ տըր,

2.—Վագըֆլար թօբ վէ էսլիհայի սայիրէ թախլիյէ օլունաճագ տըր,

3.—Մուգավէլէնամէնին հէր հանկը պիր հիւքմիւնի իճրա իթմէք իչիւն Եունան գանունը էսասիսինէ միւրաճաաթ իտիլմէյէճէք տիր,

4.—Թիւրքիատա իգամէթ իտէն թէպաայի Եունանիյէ աթի մահքէմէլէրտէ մուհաքէմէ իտիլէճէքլէր տիր։

Ֆօրըն պէեանընա կէօրէ, սէֆիրլէր պու 4 նօգթայը տա գապուլ իթմիշ, վէ վագթըն պու կիւն վուգու պուլաճագլըղը եազըլմըշ օլտուղու իճթիմա եարընքի բազար կիւնիւ վուգու պուլաճագմըշ։

—

Գօրէսբօնտանս տը Բէռ՝ կազէթասընըն պէեանընա կէօրէ, Տէրսաատէթտէ մուգիմ Աւստրիա վէ Ալէմանիա սէֆիրլէրի՝ Թունուզ մէսէլէսինէ միւտախալէ իչիւն հէր նէ թէքլիֆ վուգու պուլուրսա, պու թէքլիֆի գապուլ իթմէմէկէ հիւքիւմէթլէրի մէթպուալէրինին գարար վէրմիշ օլտուգլարընը խարիճիյէ նազըրը Ասըմ բաշա հազրէթլէրինէ պէեան իթմիշլէր տիր։

—

Արնաւուտլուգտան վիւրուտ իտէն խապէրլէրէ կէօրէ, Տէրվիշ բաշա հազրէթլէրի՝ Եէնի Բազարտան ալտըղը ասքէրի իմտատիյէ սայէսինտէ, Սթիւմնա ճիվարընտա թօբլանմըշ օլան Արնաւուտլար ալէյհինտէ չէթիւրէն թաարրուզա պաշլայըբ, հէր նէ գատար ասիլէրին մուգավէմէթը շէտիտ իսէ տէ, տէօրթ սաաթ մուհարէպէտէն սօնրա, նիհայէթ անլէրի թարումար իթմիշ վէ Բըրիշթինայա գատար իլէրիլէմիշ տիր։ Պու սըրատա Տէրվիշ բաշա՝ չէհրը մէզքիւրէ կիրմիշ օլմալըտըր. Արնաւուտ րուէսասընտան Ապտիւլ Պէյ Ֆրաշարի՝ ասքէրի Օսմանիյէ թարաֆընտան էսիր իտիլիպ, պունտան էվվէլ կազէթամըզտա զիքր օլունտուղու վէճհլէ, Կօսօվալը Ալի բաշա տախի թարաֆըմըզտան թագիպ իթմէք իչիւն Բիւրգէրինէ կիթմիշ տիր։ Պազը գալան ասիլէր տաղլարա սըղընըբ, պունլար տա մուգավէմէթլէրինէ տէվամ իթմէյէճէքլէրինէ պիր գարար վէրմէք իչիւն Ալէքսինա իճթիմա իթմիշլէր տիր։

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Զաթը հազրէթը Շէհրիյարինին հէմշիրէլէրի Մէտիհէ վէ Նաիլէ Սուլթան էֆէնտիլէր հազրէթլէրինին տիւյիւնլէրի կէլէճէք բէնշէնպիհ կիւնիւ իճրա պույրուլաճագ տըր։

Նէճիպ պէյ էֆէնտի հազրէթլէրինէ նամզէթ օլան միւշարիւլէյհա Մէտիհէ Սուլթան հազրէթլէրինէ Պէշիքթաշտա Թարլա պաշընտա վէ Ֆէրիտ Մէհմէտ բաշա հազրէթլէրինէ նամզէթ օլան միւշարիւլէյհա Նաիլէ Սուլթան հազրէթլէրինէ Գապաթաշտա պիրէր սարայ թախսիս պույրուլմուշ տըր։

—Տէրսաատէթ պիտայէթ մահքէմէսի պիրինճի հուգուգ տաիրէսի ազալըղը՝ մահքէմէի թէմիզ միւմէյիզլիյինտէն նագլ իտիլմիշ մահքէմէի մէզքիւրէ միւտտէի ումումիսի սապըգ Արիֆ պէյէ թէվճիհ պույրուլմուշ տըր։

—Բօսթալար մուամէլաթընըն նազարը թէտգիգտէն կէչիրիլիպ, էճնէպի բօսթալարը մուամէլաթընտան տահա էհվէն վէ գօլայ էսասա րապթը իլէ մագբաթասընը Շուրայի Տէվլէթէ հէվալէ իթմէք մէմուրիյէթիյլէ Շուրայի Տէվլէթ ազասընտան Նուրեան Եովհաննէս էֆ. վէ Միտհաթ պէյ հազարաթընտան վէ խարիճիյէ նէզարէթի միւշավիրլէրինտէն Բարնիա էֆէնտիտէն վէ հուգուգ մուշավիրի Եուսուֆ Նիւէր պէյ էֆէնտիտէն միւրէքքէպ օլարագ խարիճիյէ նէզարէթի տահիլինտէ պիր գօմիսիօն մախսուս թէշէքքիւլ իթմիշ տիր։

—Վագիթտա օգունմուշ տըր.

«Տէվլէթլու Ալէտտին բաշա հազրէթլէրի թարաֆընտան մէնզիլ վէ մէվագիլէրինտէն Հալէպ Նէֆի վէ թէպիտ իտիլէն իւմէրայի էքրատըն (Քիւրտ) թէտարիքը ահվալի զըմնընտա Տէրսաատէթէ ճէլպ օլունարագ պու անէ գատար պիր միւշթէքի (շիքեայէթճի) զուհուր իթմէտիյի ճիհէթլէ աֆվ վէ իթլագլարը զըմնընտա պապը մաաալէթլէ արզը իսթիրհամլա պէրապէր, իւչ սէնէտէն պէրու մէնֆիլէրինտէ չէքտիքլէրի ֆէլաքէթ վէ սէֆալէթտէն պաշգա հայսիյէթը զաթիյէլէրինէ խալէլ կէլմէքլէ, կէրէք զըրաաթ վէ կէրէք թիճարէթէ գաչրագ իթմէքէ մէճպուր օլտուգլարընտան պահսիլէ մադդի վէ մանէվի զարար ու զիյանլարընըն թագմինի իսթիրհամընտա պուլունմուշլար տըր։

«Մայէթը Սէնիյէ պէօյլէ կիւնտէ իսթիխտամ օլունմագ իւզրէ հէր պիր աշիրէթտէն իքիշէր նէֆէր կէօնիւլլիւ սիւվարինին ահզը գէրտիյէ իլէ (Քիւրտ գըլաճը իլէ) Տէրսաատէթէ ճէլպի իւ միւսաատէի մէքեարիմաթէի Միւլիւքեանէյի իսթիհսալինէ տախի արզը իսթիրհամ՝ թագտիմինտէ պուլունտուգլարը մէսմու տըր։»

—Միւլքիյէ Գաթօլիքլէրինտէն Լույուզոն վէ ճէվահիրճի Մ. Վարդան՝ սալը կիւնիւ Մատմազէլ Աննա Բիսօ իլէ ագտը իզտիվաճ իտէրէք զէվճէսիյլէ պէրապէր կիւնիւ Բարիզէ ազիմէթ իտէճէք վէ պունտան պէօյլէ օրատա իգամէթ իյլէյէճէք տիր։

Լաքին մումաիլէյհ Մ. Վարդան Պէյօղլունտա քեաին ճէվահիրճի տիւքքեանընը գաբամայըպ, իտարէսինի վէքեալէթէն Մ. Մկրտիչ Զինկիլլիյէ թէվտի իտէճէք տիր։

—Ռումում մէճմաիքը Մահրուսէտէ Թահրիրը նուֆուս իճրասընա իպթիտար իտիլմիշ օլմագլա, պու խուսուս իչիւն իգթիզա իտէն էվրագը մէթպուէ հիւքիւմէթ գուլլանըլմըշ տըր։

—Մալիյէ վէզնէսինտէ պուլունան մալէթ վէզնէտարլարըն վէ վէզնէ խըզմէթինտէ պուլունանլարըն թահթը քէֆալէթէ ալընմասընա Մալիյէ նէզարէթինճէ գարար վէրիլմիշ տիր։

—Եանեա վիլայէթի միւթէսարրըֆը Խագուպ Արիֆ միւտարիս էֆէնտինին ինֆիսալի վուգու պուլտուղունու, վէ Տէրսաատէթէ կէօնտէրիլմէք իւզրէ Եանեա վալիսինէ թէլէկրաֆնամէ սամի վիրտու իթտիյինի, վէ էֆէնտիի մումաիլէյհին Տէրսաատէթէ կէլմէք իւզրէ օլտուղունու Եանեա գազէթասը եազըյօր։

—Թարաբուլուս-Ղարպ կիտէճէկինի կէչէն կիւն եազտըղըմըզ Մէտինէլիմէնէվվէրէ Տահէր էֆ. հազրէթլէրինին պիրատէրի Սէյիտ Համզա Տահէր էֆէնտի՝ պու կիւն մահալլը մէզքիւրէ միւթէվէճճիհէն հարէքէթ իտէճէք տիր։

Մումաիլէյհ Համզա Տահէր էֆէնտիյէ միւթէմայիզ րիւթպէսի թէվճիհ պույրուլմուշ տըր։

—

Մէարիֆ նէզարէթը ճէլիլէսինին թէքլիֆ վէ թէրճէմէ տաիրէսի միւտիրի Ահմէտ Համտի էֆ. հազրէթլէրի՝ պու տէֆա «Թէլխիսը ուսուլը մուհասէպէ» սէրլէվհասըյլա պիր քիթապ թէքլիֆ իթմիշ օլուպ, էսէրը մէզքիւր՝ մէքթէպլէր իչիւն ուսուլը մուհասէպէյի չուգ մուհավի օլտուղու վէ թահսիլէ սուհուլէթը ֆէվգէլատէ վէրտիկի ճիհէթլէ, պիլճիւմլէ մէքթէպլէրիմիզտէ խասսէթէն օգունմալը լայըգ պիր քիթապ օլտուղու թէվսիյէ օլունուր։

ՉԻՖԹՃԻԼԷ՛Ր, ՕԳՈՒՅՈ՛ՒՆ. (*)

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՊԻՐԱՏԷՐԼԷՐ ԳՕՄԲԱՆԻԱՍԸՆԸ

Չիֆթճիլիք ալէթլէրինտէն օլուպ, պիրէ աթ բուլլուք վէ տիւկէր տէօնէր բուլլուք նամլէրիյլէ կէչէնտէ թարաֆընըզտան իշթիրա իթտիկիմ բուլլուքլարը թէճրիպէ իթտիրտիմ, պունլարտան աթ բուլլուք տէնիլէն նէվի պիլզիմ էքիլի բուլլուգլար կիպի պիր թարլանըն իքինտէ հարէքէթ իթտիկի նօգթայա թարլանըն էթրաֆընտա տէվր իլէ ավտէթ իյլէմէքսիզին անլէր կիպի սիւրմէքտէ իսէ տէ, խըրֆէթի միւնասէպէթիյլէ տահա սէրի օլտուղունտան պաշգա, պիլիմքիլէրին օն չիֆթ էօքիւզ վէ մանտա իլէ կէօրտիւքլէրի իշի ալթը չիֆթ էօքիւզ իլէ պիտիրէպիլիյօր, զէմանա վէ հայվանա թասարրուֆը միւճիպ օլտուղու կէօրիւլմիւշ. վէ պախուսուս տէօնէր բուլլուգ թարլատա հարէքէթ իլէ սիւրիւլիւրքէն պիր պէն իւզէրինէ ավտէթ իյլէտիքինտէն, տիկէրլէրինտէն զիյատէ զէման գազանտըրմագտա պուլունտուղու վէ պիր սէրինէ վէ պիր սէրինլիքտէ սիւրիւլիւպ, պունլար իսէ, եիւքսէլմիշ ալչալմըշ եէրլէրի օլմայարագ, իշթէ պունտան տօլայը միւթէմատի թիտէ թարլալարըն մահսուլաթը տահա զիյատէ օլտուղու վէ կէրէք սէրթ վէ կէրէք եումուշագ հէր նէվի արազիյի թէմիզ սիւրէպիլմէսինտէն պաշգա, պիր գաչ վէճհլէ իւրիւնէ սապիթ օլտուղու, չուգ մուհասէնաթընտան տօլայը էրպապը չիֆթճիլիքին թէքտիրինէ մազհար օլմագտա պուլունտուղունտան, Գումբանիանըզա թէշէքքիւր իլէ պէրապէր, պուլլարը մէմալիքի Մահրուսէտէ քէսպի րէվաճ իթմէսի մէմուլ օլունուր։

(Իմզա)

9 Նիսան 97 — Շուրայի Տէվլէթ ազալըղընտան ՍԱՀԻՊ

ԱԶԳԱՅԻՆ

Նիզամնամէի Միլլէթին (Ազգ. Սահմանադրութիւն) Ֆրանսըզճայա թէրճէմէսի՝ պիր վագըթտան պէրու Պապը Ալի իլէ Բաթրիգխանէ միյանընտա խայլիճէ միւզաքէրաթը մուճիպ օլուպ, հաթթա մաթպաանը գափաֆեան Ցովսէփ էֆէնտինին մահպուսիյէթինէ տէ սէպէպ օլմուշ տըր։

Բաթրիգ Ամէն. Ներսէս Սրբազան հազրէթլէրի՝ թէրճէմէի մէզքիւրէտէ պազը սէհվլէր պուլունտուղունա տաիր Պապը Ալիյէ շիւպհէ օլունտուղունը խապէր ալընճա, վիւքէլայի ֆիխամ հազարաթընա մուֆասսալ պիր թագրիրաթ եազարագ, պու թէրճէմէնին էհէմմիյէթինի իյզահ ու պէեան իլէմիշ տիր. Բաթրիգի միւշարիւլէյհ հազրէթլէրինին իֆատէսինէ կէօրէ, Թիւրքիանըն վէ Ռուսիանըն խարիճինտէ մէսէլա Հինտիստան վէ Ամէրիգա վէ Էվրօբանըն միւխթէլիֆ ճիհէթլէրինտէ պուլունան միլլէթտաշլարըմըզ քէնտի քիթապէթ ու էտէպիյաթլէրինի ղայպ իթմիշ օլտուգլարընտան, անլէր իչիւն Նիզամնամէի մէզքիւրուն թէրճէմէսի իգթիզա իթմիշ. Պունտան մաատա Թէրճէմէ օլունան Նիզամնամէ ալէնէն բէք մուվաֆըգ օլուպ, հիչ պիր թէզայիւրը եօգ տըր. լաքին էկէր սահիհէն պազը սէհվլէր վուգու պուլմուշ իսէ, Նիզամնամէի մէզքիւրուն մանալարը մահֆուզ իմիշ կիպի, պէեան օլունան միլլէթտաշլարըմըզա թէպլիղ իթմէք իչիւն, Պապը Ալինին լութֆէն պիր թէրճէմէ Բաթրիգխանէյէ թէսլիմ իթմէսի Բաթրիգի միւշարիւլէյհ հազրէթլէրի թարաֆընտան րիճա օլունմուշ տըր։

—

Տէրսաատէթ կազէթալարընըն պազըլարը՝ Ինկիլթէրրա սէֆարէթխանէսինին իքինճի սըր քեաթիպի Մ. Սարթօրիսին վէ պազըլարը տա պիրինճի սըր քեաթիպ Մ. Բլունքէթին՝ կէչէն չարշէնպիհ կիւնիւ Բաթրիգխանէյէ կիտէրէք Բաթրիգ Ամէնապատիւ Ներսէս Սրբազան հազրէթլէրի իլէ միւլագաթ իթմիշ օլտուգլարընը եազմըշլար իսէ տէ, թահգիգաթը սահիհէմիզէ կէօրէ, Բաթրիգխանէյէ կիտէն զաթ նէ Մ. Սարթօրիս վէ նէ տէ Մ. Բլունքէթ օլմայըբ, կէչէն չարշէնպիհ կիւնիւ Ինկիլթէրրա գօնսօլօսխանէսինին ումուրը պահրիյէ սըր քեաթիպի Մ. Ճէյմս Գալվէրթ Բաթրիգխանէյէ կիտէրէք Բաթրիգ Ամէն. Ներսէս Սրբազան հազրէթլէրինէ վիզիթա վէրմիշ տիր։

Իշիտտիքիմիզէ կէօրէ, մումաիլէյհ Մ. Ճէյմս Գալվէրթ եագընտա պէօյլիւք պիր մէմուրիյէթլէ թային օլունաճագ տըր։

—

Մէմնունիյէթլէ իշիթտիկիմիզէ կէօրէ, իւտէպայի միլլէթտէն Արմէն Լուսինեան էֆէնտի՝ Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութիւնա 500 ղըրշ. տէյմէթինտէ 65 բարչա գատար քիթապ իհտա իթմիշ տիր։

Մէմնուն իտէրիզ քի, տիկէր իւտէպայի միլլէթիմիզ տախի մէզքիւր Ընկերութիւնա հիչ օլմազսա քէնտի էսէրլէրինտէն 10ար նիւսխէ իհտա իտէրէք, պէօյլէ պիր ֆայտէլի վէ խայրիւլմագսատ Ընկերութիւնա թէշվիգաթլարընը տիրիղ իթմէզլէր։

—

Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութիւնուն էվվէլքի Հաւաքիչի մէմուրիյէթինտէն սուի մուամէլէտէ պուլունուպ, լաքին շիմտիքի Հաւաքիչի Քէհաթճեան Պարոն Խաչիկ քէմալը սատագաթ վէ իսթիգամէթլէ իյֆայի մէմուրիյէթ իթմիշ օլտուղունտան, տիւնքի նիւսխէմիզտէ թարիֆ օլունան բէնշէնպիհ կիւնքի Ընդհ. Ժողովտա մումաիլէյհ Քէհաթճեան Խաչիկ էֆէնտիյէ պիր միւքեաֆաթը մատտիյէ իթասընա գարար վէրիլտիքտէն մաատա, իթթիֆագը արա իլէ պէեանը թէշէքքիւր օլունմուշ տըր։

—

Մարզուանտա վագը Զարխափան Ս. Աստուածածին վանքը միւտիրլէրինտէն վէ էրպապը իլում ու ֆիւնունտան Հայր Մուշեղ վարդապետին Ասագ չարշէնպիհ կիւնիւ Սթամպօլա միւվասալէթ իտուպ, Բաթրիգխանէ թարաֆընտան Բուլէլի Հիսար քիլիսէսինէ Քարոզիչ թային օլունտուղունը եազմըշ իտիք։

Մաէթթէէսսիւֆ իշիթտիքիմիզէ կէօրէ, մումաիլէյհ վարդապետ կէչէն բազար էրթէսի կիւնիւ շիտտէթլի թիֆօ խասթալըղընա միւպթէլա օլուպ, տիւն էօյլէնտէն սօնրա տա պիր գաչ լէյէն գանը գուսմուշ վէ նիհայէթ պու կիւն մահալլը մէզքիւր Թաղական խորհրդարանընտա վէֆաթ իյլէմիշ տիր։

Ճէնազէ ալայը եարըն Բուլէլի Հիսարընտա իճրա օլունաճագ տըր։

(*) Պիր վագըթտան պէրու կազէթամըզտա ՉԻՖԹՃԻԼԷ՛Ր, ՕԳՈՒՅՈ՛ՒՆ, սէրլէվհասըյլա չըգարաթ, ալաթ ու էտէվաթըն մէզքիւրէնին տայիր պիր իլան տէրճ իթմէքտէ օլտուղումուզ մալում տիր։ Ալաթ ու էտէվաթը մէզքիւրէնին պիլ խասսա Անատօլուտա նէ տէրէճէ թահսին ու թագտիր օլունտուղունու իլան իթմէք իչիւն ահէնթաը Մուրատեան Մկրտիչ էֆէնտինին կէլէն շու մէքթուպ պալատէ տէրճ ու նագլ օլունմուշ տըր։ Թ. Է.

ԲՐԷՆՍ ԿՕՐՉԱԳՕՖԸՆ ԹԷՐՃԷՄԷԻ ՀԱԼԻ

(Թայմզտան Թէրճէմէ)

Բրէնս կօրչագօֆ՝ Րուսիա խարիճիյէ նազըրլըղընըն եիրմի պէշինճի սէնէսի միւնասիպէթիյլէ իշտէն չէքիլմիշ օլմազըլա, ալէմը տիբլօմասի քէնտիսինին էն միւսինն վէ էն միւհթէրէմ ազասընտան պիրինի ղայպ իթմիշ տիր. եանի էօյլէ պիր մէշհուր զաթ քի, օնուն էօմրիւ, տէյիլ եալընըզ Էվրօբանըն թէվարիխի տիբլօմաթիգիյէսի, պէլքի, պիր տէրէճէյէ գատար տա ասրը հազըրտա Րուսիատա վագը օլան պէօյիւք հարաքեաթը ֆիքրիյէ վէ մանէվիյէ իւզէրինէ թէէսիրաթը քիւլլիյէսի միւճիպ օլմուշ տըր ։

Պունտան եէթմիշ սէնէ մուգատտէմ, տէվլէթին պէօյիւք մէմուրիյէթլէրինտէ պուլունաճագ օլան Րուսիա նէվրէսիտէկեանը սալըզատէկեանը պաշըըճա Զարսքօէ—Սէլօ Լիսէսինտէ թէրպիյէ օլունուրլար իտի, քի պու մահալլ, խանէտանը իմբէրաթօրինին եազըլըգ սարայլարընտան պիրի օլուպ, Բեթերսպուրկ գուրպինտէ վագի տիր. Մէգքիւր ասըլզատէ մէքթէպինտէ բէք տէրին իլմ եօյրէտիլմէյիպ, եվաթ գուվվէի ֆիքրիյէ վէ պիր մըգտար նէզաքէթ իլէ, թէվճիհաթը իմբէրաթօրիյէ սայէսինտէ իպրազը թէրագգը իթմէք նիյէթինտէ պուլունան պիր ասըլզատէ կէնճ իչիւն լազըմ օլան չէյլէր թէտրիս օլունուր իտի. Րուսիանըն օլ վագըթքի Զարը օլան Պիրինճի Ալէքսանտրըն էմսալընա սիւլիւք իտէրէք, պու մէքթէպին խաճէկեան վէ միւտիրանը տա ալէլ ումում հուրրիյէթմէնտանէ վէ ինսանիյէթբէրվէրանէ էֆքեար պէյան ու ըղհար իթմէքլիկի ատէթ իթմիշլէր իտի.

Իշթէ բրէնս Ալէքսանտր կօրչագօֆ 1798տէ տօղմուշ օլտուղու հալտէ մէգքիւր մէքթէպտէ թէրպիյէ օլունտու, վէ թահրիրաթլարընտա չօգ տէֆա կէօրիւլէն էտէպիյաթը աթիգէ մալիւմաթը սաթհիյէսինի իսթիհսալ իթտի. Լիսէյի թէրք իտէրէք խըտմէթը տիբլօմաթիգիյէյէ տախիլ օլտու, վէ Լէյպախ՝ վէ Վէրօնա գօնֆէրանսլարընա կիթմէքլիւզըրէ գօնթ Նէսէլրօտըն րիֆագաթընտա պուլունտու վէ Րուսիա իմբէրաթօրը օլան քէնտի էֆէնտիսինին նասըլ քէնտի կէնճլիք վագթընըն էֆքեարը ֆէյլէսօֆիյէ վէ մէնվիրիյաթը հուրրիյէթբէրվէրանէսինի պէրթարաֆ իտիւպ, իթթիֆագը Մուգատտէսին (1) էֆքեարը հարիսանէսինէ վէ բրէնս Մէթէրնիխին(2) պաթըլ մէսլէքլէրինէ մէյլ իթտիկինի սէյր իթտի. 1824տէ Լօնտրա սէֆարէթխանէսինէ սըր քեաթիպ օլտու, պաթը սէնէ սօնրա Ֆիօրէնցա մասլահաթկիւզարլըղընա թաեին գըլընտը, վէ 1832տէ Վիէննա սէֆարէթինէ սըր քեաթիպ օլտու. Օլ վագթտա տէկին բրէնս կօրչագօֆ անճագ պիր ալա թէրպիյէլի վէ ազըլը կէնճ տիբլօմաթ սըֆաթըյլա թանըլմըշ օլուպ, իւէրուտէ միւթէպէր պիր մէվգը թուլաճաղը տա թախմին օլունուր իտի. Ֆագաթ խըտմէթը տիբլօմաթիգիյէտէ թէրագգըյը չաբուգ օլմայըպ, անճագ 43 եաշընա վասըլ օլտուգտա իքինճի տէրէճէտէ սէֆիր սըֆաթըյլա քէսպ իթմիշ, վէ Շթութկարթ սէֆիրի օլուպ պաշըըճա կէօրտիւյիւ իշ, իմբէրաթօր Նիգօլանըն գըզը կըրանտ ցիւշէս Օլկանըն Վիրթէմպէրկ վէլիյ ահտը իլէ իզտիվաճընը գարարլաշտըրըլմասը օլմուշ տըր.

Իշպու միւզաքէրաթը իզտիվաճիյէյի, մուվաֆֆագըյէթլէ իքմալ իտուպ, վէ օն սէնէ միւտտէթլէ կէնճ կրանտ ցիւշէսին րէհպէրի վէ պու Շթութկարթ խանէտանը միյանընտա միւշաւիրլէյհանըն տօսթու վէ միւշավիրի օլարագ, Րուսիա խանէտանը իմբէրաթօրիսի իլէ միւնասէպաթը տօսթանէ թէէսիս իթտի. 1830տա, մար իւզ գիւր մէմուրիյէթտէն մաատա Ալէմանիա իթթիհատը նէզտինտէ Բրուսիա սէֆիրլիկինի իճրա իտէրէք, տայրէյի մուամէլաթը պէօեիւտիւ, վէ պու եէնի մանսըպընա մէպնի, վագթընըն գըսմը քիւլլիսի Ֆրանգֆօրթտա սարֆ իթմէկէ մէճպուր օլուպ, օրատա Ալէմանիա իթթիհատը նէզտինտէ Բրուսիա մասլահաթկիւզարլըղընը իֆա իտէն զաթ իլէ եագընտան տօսթ օլտու. պու զաթ իսէ, պիր կէնճ միւլազիմ օլուպ, մուախխարէն բրէնս Բիզմարգ նամըյլա քեսպի չէհրէթ իտէճէք իտի. Րուսիա Զարը 1848—49 սէնէլէրինտէ հարաքէթը իխթիլալիեէսինի թէսքինէ, վէ Ավսթրիա տէվլէթի իլէ քիւչիւք Ալէման էմարէթլէրինին խարապիյէթտէն խըլասա մուվաֆֆագ օլմուշ օլտուղունտան, բրէնս կօրչագօֆըն Ալէմանիա ումուրը բօլիթիգիյէսի մէրքէզի օլան իշպու Ֆրանգֆօրթ չէհրինտէ մէմուրիյէթի գօլայ պիր իշ իտի, չիւնքի Զարըն իրատէթի օլ վագըթ Ս. Բեթերսպուրկտա նէ գատար կէչէր իտի իսէ, Ֆրանգֆօրթտա տախի հէման օ գատար կէչէր իտի. Բրէնս կօրչագօֆ անճագ 1834տէ Վիէննա սէֆարէթինէ թային գըլընըպ, քէնտիսինին մէմուրիյէթ ի՝ազիմէի տիբլօմաթիգիյէսինէ լայըգ իտէր պուլտու.

Վիէննատա Րուսիա սէֆիրլիկի մէմուրիյէթի օլ վագըթ բէք միւշքիլ վէ նազիք պիր մէմուրիյէթ օլուպ, պիրինճի սընըֆտա պիր տիբլօմաթըն ազմ վէ ույանըգլըգ վէ չիտտէթ իլէ պէրապէր մէհարէթինէ լիւզում կէօսթէրմէքտէ իտի. Իմբէրաթօր Նիգօլա 1849տա Ավսթրիանըն Ալէմանիա սիւրիւէի իմբէրաթօրիյէսինի խըլաս իթմիշ իտի. ասըլ Մաճարլարըն պօյնունու էզէրէք, իֆա իթտիյի չու խըտմէթլէրէ մուգաբիլ թօբրագ եախօտ պաշգա պիր թարզ միւքեաֆաթ թալէպ իթմէմիշ իտի. իմտի, Զար օ իթթիգատտա իտի քի, Ավսթրիա իմբէրաթօրու Ֆրանսուա Ժօզէֆի չէտիտ պիր մէմնունիյէթ պաղը իլէ քէնտիսինէ րապտ իթմիշ տիր, վէ իսթէտիկի վագըթ օնուն մուավէնէթինտէն էմին օլապիլիր. 1854տէ իսէ թամամ էօյլէ պիր վագըթ կէլմիշ իտի. չիւնքի Թիւրքիա իլէ անգարիպ պիր մուհարէպէ աչըլաճագ իտի, վէ Թիւրքիանըն Ինկիլթէրրա իլէ Ֆըրանսա թարաֆընտան մուավէնէթ պուլաճաղը գըյէթլէ միւհթէմէլ իտի. Պու կիպի ահվալ թահթընտա Րուսիա իչիւն էզէմ իտի քի, պիր վագըթ քէնտինտէն պէօյիւք եիւլքիւլէր կէօրմիւշ օլան Ավսթրիա մաատէթէն տէյիլ իսէ մանէն քէնտինէ մուավէնէթ իլէեսինի. Ֆագաթ ալէլումում պիթիւն վաթանբէրվէր Րուսլարըն վէ պիլ խասսա իմբէրաթօր Նիգօլանըն իսթիգրապ ու հիտտէթինի մուճիպ օլմագ իւզրէ, Ավսթրիա նէ՝ մաատէթէն վէ նէ՝ տէ մանէն Րուսիայա մուավէնէթ իթմէտի. Ավսթրիա իմբէրաթօրը տախի տէվլէթը Օսմանիյէնին թէմամիյէթ վէ իսթիգլալը մուհաֆազա օլունմասընա Ղարպ տէվլէթլէրի (Ֆրանսա վէ Ինկիլթէրրա) գատար արզուքէշ օլտուղունտան, քէնտիսինին ճէնկեավէր գօմշուսընըն (եանի Րուսիանըն) թէմայիւլաթընը մէն իթմէք իսթէտի, վէ օլ պապտէ վագի օլան իգտամաթը սէմէրէսիզ գալըպ, Րուսիա իմբէրաթօրու Նիգօլա միւճէրրէտ Թիւրքիա իլէ մուհարէպէ իթմէք իսթէտիկիտէ, Ավսթրիա տախի գուտրէթի տուէլի միւթթէֆիգէնին (Ինկիլթէրրա վէ Ֆրանսանըն) թարաֆընա մէյլ իթտի. Պու էսնատա Վիէննատա օլան միւզաքէրաթը միւհիմմէնին քէսպ իթտիյի հէր պիր չէքլինտէ, Ս. Բէթէրսպուրկտա հիտտէթ պիր տէրէճէ տահա գապարըր իտի, վէ Հապսպուրկ խանէտանընըն (Ավըսթրիա իմբէրաթօրլըղըն) նանքէօրլիւկինէ գարշը վագը օլան պէեանաթ պիր գաթ տահա թէշտտիտ իտէր իտի. Պիհնուտէ եէրէ Ավսթրիա տիբլօմաթլարը տէյլէր իտի քէնտիլէրինին Րուս րէֆիգլէրինէ քի, քէնտիլէրին հէպսինտէն եիւքսէք տուշիւնմէսէ վէ գայըրմագա պաղընմայ օլտուգլարը չէյ, Ավսթրիա մէնաֆիի տիր, վէ գաթէն (մարիւզ գիւքը) տուէլի միւթթէֆիգէյի ֆէվգէլատէ միւթալապաթ տէրմէեանընտան մէն իտէրէք, քէնտիլէր (Ավսթրիա տիբլօմաթլարը) պօրճլու օլտուգլարը տէյնը միննէթի Րուսիայա իֆա իթմէքտէ տիրլէր. Ավսթրիա տիբլօմաթլարը սուհուլէթլէ իսպաթ իտէպիլիրլէր իտի քի, Ավըսթրիանըն սաաքէնէ պէրթարաֆ տուրմասը պիլէ Րուսիա իչիւն պիր պէօյիւք էյիւլիք իտի. չիւնքի, էկէր Ավսթրիա տախի տուէլի միւթթէֆիգէյէ իլթիհագ իթմիշ օլսա իտի, տուէլի միւշարիլէյհիւմին ասքէրի, Ավսթրիա թօբրագլընտան տօղրուճա Րուսիանըն իւզէրինէ եիւրիւյէպիլիրլէր իտի. հալպու Ավսթրիանըն պիթարաֆ տուրմասը իլէ, մէճպուր օլտուլար Գըրըմա գատար կիթմէյէ վէ պին էզիյէթ չէքմէյէ. Պու իզահաթըն քեաֆֆէսինէ մուգաբիլ Րուսիա վաթանբէրվէրանընըն պիր հազըր ճէվապը օլուպ, օ տա չու իտի քի, —1849 վուգուաթընտան սօնրա պիր մէշհուր Ավսթրիալը տիբլօմաթ պիրզէ իխթար իթմիշ իտի քի Ավսթրիա պիր կիւն ալէմի քէնտի նանքէօրլիւյի իլէ թիւչար իսթիղրաճ իտէճէք տիր, վէ պու իսթիխբարը չիմտի վագը օլմուշ տըր.» Բրէնս կօրչագօֆ տախի պու հըսսիյաթա իշթիրագ իտէր իտի. Լիսան վէ մէսլէքի րէսմիեէսինտէ քէնտիսի պիթթապ իպտազը իհթիյաթա մէճպուր օլմուշ իտի իսէ տէ, խուսուսի միւսահապաթտա քէնտի էֆքեարլարընը սէրպէսթճէ պէեան իտէր իտի, վէ հիչ չիւպհէ եօգ իտի քի, Ավսթրիատան սըգը ինթիգամ իթմէք իչիւն պիր ֆուրսաթա պէքլէր իտի. Բարիզ գօնֆրէսինի միւթէագըպ խարիճիյէ Նազըրը Նասպ ու Թայինի վէ մուախխարէն վաքի օլան ահվալը բօլիթիգիյէյի միւթէագըպ, բրէնս կօրչագօֆ արամըղտա օլտուղու օլ ֆուրսաթը ֆիլհագիգա պուլտու, վէ քէնտի մէմլէքէթինին մէնաֆիինտէն աթա իթտիյի չէյլէրէ թէվֆիգէն, ահվալը մէզքիւրէտէն իսթիֆատէ էյլէտի.

Ումուրը խարիճիյէ իտարէսինի էլէ ալմասընտան պիր ազ սօնրա, բրէնս կօրչագօֆ օլ մէշհուր վէ գըսա պէյաննամէսինի չըգարտը, քի պիր վագըթ քէնտի բօլիթիգասընըն մէպտէի էսասիսի օլմուշ իտի. Եանի, [illegible] մանասընտա տըր ։

Գըրըմ մուհարէպէսինի միւթէագըպ պու լագըրտը, օլ վագթըն թալիմ ու թէրպիյէլի Րուս սունուֆու էհալիսինին էֆքեարընա քեամիլէն մուվաֆըգ իտի. Մուհարէպէյի մէզքիւրէ սէպէպիյլէ մէմլէքէթին մէնաֆիի գուվվէթի գուրումուշ իտի, վէ ումումը տէվլէթէ տըգգաթ իտէնլէր աչըգ ումում հիսս իտէրլէր իտի քի, Րուսիա, ղայպ իթմիշ օլտուղու նուֆուզը բօլիթիգիսինի միւճէտտէտա քէսպ իտէպիլմէք իչիւն, սէսիզ սէտասըզ քէնտի մէնաֆիի սէրվէթ վէ գուվվէթինի թէվսի իթմէքլիկէ չալըշմալը տըր. Իմբէրաթօր Նիգօլանըն ուսուլը հիւքիւմէթի, քի հէր չէյի միւթալաաթը ասքէրիյէյէ թաալիգ իթմէքտէն իպարէթ իտի, միւվագգէնէյ գօնուպ, նագըս պուլունտու, վէ Րուսիա էհալիսինին հէր ֆըրգալարը օլ վագթ իսքեաթ օլմուշլար իտի քի, Րուսիա, Ղարպի Էվրօբա տէվլէթլէրինին գուվվէթ վէ ազամէթինի միւճիպ օլան մէպատի վէ թէէսիսաթը գապուլ իթմէլինէէ, օնլար իլէ մուգայեսէ օլամազ վէ միւսավագաթ իտէմէզ.

(Տէվամը)

(1). —Բի Ավսթրիա, Րուսիա վէ Բրուսիա միյանէսինտէ ագտ օլունմուշ իտի ։

(2). —Մէշհուր Ավսթրիա խարիճիեէ նազըրը, պէօյիւք Նաբօլէօն վագթընտա, վէ օնտան սօնրա ։

ԹՈՒՆՈՒԶ ՄԷՍԷԼԷՍԻ

ՆՕԹԱ

Խարիճիյէ Նազըրը Աթիֆ բաշա հազրէթլէրինին Թունուզ մէսէլէսինտէն տօլայը մայիս 3 թարիխիյլէ միւճէրրախէն մէմալիքի էճնէպիյէտէ մուգիմ սալթանաթը Սէնիյէ սէֆիրլէրինէ իրսալ իթթիկի թահրիրաթը ումումիյէնին սուրէթի՝ սօն բօսթա իլէ կէլէն Էվրօբա կազէթալարընտա միւնտէրիճ օլմազըլա, պէր վէճհի զիր թէրճէմէ վէ նագլ օլունուր.

Թունուզտա ահվալը հազըրէնին նէտէն իպարէթ օլտուղունու վէ պու մէսէլէյի պիզ տայիմա հանկը նօգթայը նազարտան թէտգիգ իթտիկիմիզի պիր պիրինի միւթէագըպ ալըղըսընըզ միւսէլլիմ թահրիրաթը ումումիյէլէրիմիզտէն ֆարգ ու թէֆհիմ իթմիշիւնիզ տիր. Ճէզայիր ճիհէթինտէ մուգիմ պազը գապայիլ աչիրէթլէր ատի պիր վագաայէ սէպէպիյէթ վէրմիշ օլուպ, Թունուզ հիւքիւմէթը մահալլիյէսի տէ անլէրի թէէտիպ իթմէքէ հազըր օլտուղունու թա իպթիտատէ պէեան իթմիշ իսէ տէ, վագաայի մէզքիւրէյէ պիր թաարրուզ մանասը վէրիլէրէք, Թունուզա Ֆըրանսըզ ասքէրի սէվգ օլունտուղունտան, պու խուսուս իթթիրաղը աչըմըշըլ միւճիպ օլմուշ տըր.

Թունուզ բաշասընտան ախիրէն վիրուտ իտէն մալումաթտան միւսթէպան օլտուղունա կէօրէ, Ֆրանսըզ ասաքիրի պիր խայլի միւսթահքէմ մէվգիլէրի զապթ իթթիքտէն սօնրա, մէմլէքէթին իչէրիսինէ տօղրու իլէրլէմէքտէ տիր. Հէր նէ գատար Ֆրանսա՝ տաշ գալէյէ մէմալիք նիյէթինտէ պուլունմատըղընը պէեան իթմիշ իսէ տէ, բաշայի միւշարիլէյհ հազրէթլէրինին գաննընա կէօրէ, պու գատար միւհիմ պիր հարէքէթը ասքէրիյէ վէ քէնտի չայէթլէրի իչիւնտէն պու գատար սէրի պիր իլէրիլէյիշ՝ աթիտէքի իչ մագսէտին պիրի մէվճուտ օլտուղունը կէօսթէրիյօր. եա Թունուզտա պիր ղայէթը մէմալիք, եա պիր իշղալ, վէ եա պիր հիմայէ.

Վէխամէթի հէր քէսէ մալում օլան պէօյլէ պիր ահվալ գարշըսընտա բաշայի միւշարիլէյհ հազրէթլէրի վէ էհալի՝ քէնտիլէրինէ մուավէնէթ իթմէք վէ մէմալիքը Օսմանիյէնին էճզայի միւթէմմիմէսինտէն օլան պիր էյալէթի մուհաֆազա էյլէմէք իչիւն, Պապը Ալինին իւքեար գապուլ իթմէզ հուգուգը հիւքիւմրանիսինի իճրա իթմէսինի սուրէթը մուսիրրանէտէ թալէպ իտէրլէր.

Ջէզիրէդանէէ թաթայի օլան չու էհալի հազգընտա օլան հուգուգ վէ վէզայիֆիմիզէ միւսթէնիտէն, կէչէնտէ՝ Գէրլին ահտնամէսինի իմզա իտէն տէվլէթլէրէ միւրաճաաթ իտուպ, Ֆրանսըզ հիւքիւմէթը ճիհանկիւրիյէսինին թէշէքքիւրաթը վագըասընը մէզմուն իտպիլէճէք պիր սուրէթ թէսվիյէ թէսարիֆի իչիւն, եա տիւվէլը միւշարիլէյհիմ իլէ վէ եախօտ տօղրուտան տօղրույա Ֆրանսա իլէ ուզլաշմաղը թէքլիֆ իթմիշ իտիգ տիր. Պու տավէթէ իճապէթ օլունմամըշ տըր, վէ պիլմէյիզ քի, տէվլէթլէր հըսսիյաթը ատիլանէ վէ վէ հագգանիյէթբէրվէրանէլէրինէ գարշը օլարագ, պու պապտա իթթիֆագ իթթիքլէրի մուամէլէի ղայրը ֆախըշանէ (կրաւորական) իսրար իտուպ տուրաճագլա՞ր մը տըր ։

Պիզ՝ էֆէնտիմիզին միւսթէմիքէաթընտան պիր գըսմընտա հէրէեան իտէն վուգուաթտա նազարը պիգայտի իլէ պագամայըզ, վէ աճապա Էվրօբա գապինէթօլարը տախի պիր ատալէթը նամիւթէղայիրէ իլէ իճրաի մուամէլէ իթ-

ԼԵԶՈՒԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ
ԱՌ ՏԷՐ Բ. Գ. ՔԷՉԵԱՆ
ՋԽՆԴՐՈՑ ԳՐԱԲԱՐԻՆ
ԵՒ
ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ

(Շարունակութիւն և վերջ տես Թիւ 1112)

Բարեկամ մեր գալով ի խնդիր մեռելութեան գրաբարին, ասէ. «Մի լեզու որոյ Ե. դարուն մէջ ընդհանրապէս հասկցուիլը տարակուսական է, խօսուիլն ևս առաւել տարակուսական, բայց որոյ տասն և երեք խոշոր դարերէ ի վեր հասկցուելէ և խօսուելէ դադրիլն ստոյգ է, մի այդպիսի լեզու, ըստ Գարագաշեանի չէ, ճշգիւ խօսելով, մեռեալ։» Նախ թէ, «տարակուսական է գրաբարի Ե. դարու մէջ հասկցուիլը և խօսուիլը,» կարծիք նորա է. իսկ «տասն երեք խոշոր դարերէ ի վեր հասկցուելէ դադրիլ» գրաբարին ոչ միայն չէ «ստոյգ,» այլ և հակառակ պատմութեան։ «Տասներեք խոշոր դարերէ ի վեր» մինչև առ մեօք իսկ, որո՞վ լեզուաւ վարեցաւ Հայ ազգն, գրաբարի՞ւ թէ աշխարհաբարիւ։ Թող բանայ Քէչեան, եթէ չհամարի անարժան իւր մեծ հմտութեան, զցանկ «Պատմութեան Հայերէն դպրութեան,» տպագրելոյ ի Վենետիկ, 1865 և 78, կը գտնէ զանուանս իբր չորեքհարիւր ծանօթ Հայ մատենագրաց որ այն մեռեալ լեզուաւ գրած են։ Եւրոպացի գիտունք, հմուտք Հայերէնի, ըզգրաբարն միայն գիտեն Հայերէն և ոչ զաշխարհաբարն զոր աղաւաղեալ խառնուրդ համարին Հայերէնի և Թուրքերէնի, որպէս և է իսկ։ Գրաբարասէր բարեկամ մեր կը զարմանայ թէ ընդէ՞ր Հայ տիկնայք և օրիորդք գրաբար նամակ կը գրեն. բայց կայ քան զայս աւելին. Կոստանդնուպօլսեցի երիտասարդք կը հրատարակեն գրաբար մատեաններ. Ձիւանեան զիւր յատուկ անուանց բառարան հրատարակեց գրաբար. ոմանք յաշակերտաց ճեմարանին Իւսկիւտարու հրատարակեցին զԱգալայն Շադոյրեանու գրաբար։ Իսկ խօսուելէ դադրած է գրաբարն ի Ե. դարէ հետէ, ոչ միանգամայն այլ դարէ ի դար տակաւ, ըստ յաճախելոյ օտար ազդեցութեան։

«Լեզուները,» ասէ բարեկամ մեր, «մեռեալ են կամ կենդանի։» Արդարև, նկարագրական մտօք, չիք միջին ի մէջ կենդանւոյ և մեռելոյ. այն որ շնչաւոր է, մարդ և անասուն, կա՛մ կենդանի է կա՛մ մեռեալ. բայց ոչ այնպէս փոխաբերեալ մտօք։ Ի մէջ լեզուաց որ կոչին մեռեալ՝ զանազանութիւնն բազմապիսի է. ա՛յլ ազգ մեռեալ է Լատիներէնն առ Ռոմանական լեզուօք, ա՛յլ ազգ Հելլեներէնն առ արդի Յունարէնիւ, և ա՛յլ ազգ գրաբարն՝ առ աշխարհաբարիւ։ Ապա յիրաւի էր ասել մեզ թէ «Գրաբարն ճշգիւ խօսելով չէ մեռեալ։» Կը սխալի յայտ Քէչեան կարծելով թէ գրաբարն մեռեալ է «տասներեք խոշոր դարերէ ի վեր։» Գրաբարն արդարև չէ խօսեալ լեզու, և ոչ ընդհանուր հասկնալի, բայց և այնպէս չկարծէ բարեկամ մեր թէ, եթէ այսօր հրատարակէինք լրագիր գրաբար լեզուաւ, նուազ բաժանորդ կը գտնէինք քան զՄասիս։ Կորովի տրամաբան մեր պահանջէ ի գրաբարէն զոր ինչ չկարէ պահանջել և ո՛չ ի միոջէ ի գրաւոր լեզուաց։ Միթէ խօսեա՞լ է լեզուն Վիքդոր Հիւկոյի կամ ընդհանուր, այն է, «դաշտերու և ձորերու մէջ և լերանց կողերու» բնակչաց անդամ հասկնալի։ Զնոյն խմա զլեզուէն Թուրքերէն Թարգմանութեան Տելեմաքոյ ի Ճեվտէթ փաշայէ. նաև զլեզուէ խորհրդածութեանց քննական քերականութեան, թէպէտ աշխարհաբար է այս լեզուն, և այնպիսի աշխարհաբար որ հաւատարմութեամբ կը պահէ «տաճկերենէ եկած մտած կերպական նոյնութիւններն ու նմանութիւնները,» «առհասարակ ընտանեցած և բնական եղած Հայազգւոյն։»

Յառաջին յօդուածի մերում, խօսելով զմեծ տարբերութենէն որ կայ մէջ Ռոմանական լեզուաց և մերոյ աշխարհաբարին, ասացաք. «Ոմանք կը խաբուին յօրինակէ անտի Ռոմանական լեզուաց, և մանաւանդ Իտալերէնին և կը կարծեն թէ, ինչպէս այն լեզուք խափանեցին զԼատիներէնն և եղեն անձնիշխան, նոյնպէս աշխարհաբարն կարէ խափանել զգրաբարն և լինել անձնիշխան։ Բայց սխալ է հիմն այս տրամաբանութեան։ Ռոմանական լեզուք, որպէս ասէ Մաքսմիւլլէր, չեն աշխարհաբարք Լատիներէնի։ Ոչ թէ Լատիներէնն տակաւ փոխուելով եղաւ Իտալերէն, գաղղիերէն կամ սպաներէն, այլ օտար ցեղեր, որպէս փռանկք, գոթացիք, Նորմանք, լոնկոպարտք, տիրելով Հռովմէական գաւառաց, ծաղկեցուցին զիւրեանց բիրտ և անկատար լեզուն այն գաւառներուն Լատիներէնով, փոխելով յապաւելով և ձևելով զայն ըստ իւրեանց սակի։ Այսպէս կազմեցան նախ այլ և այլ ռոմանական լեզուք. յետոյ երբ այս ռոմանական լեզուք սկսան լինել տակաւ գրաւոր, մատենագրական հարկն ստիպեց զմատենագիրս միւսանգամ դիմել ի Լատիներէնն և առնել նոր փոխառութիւն, տարբեր ձևով և պայմանաւ քան զառաջին նուագն, և այսպէս այն ռոմանական լեզուք եղան՝ ոմն Իտալերէն, ոմն գաղղիերէն և ոմն սպաներէն։ Այս լեզուք կը նմանին օտար ազգերու տիրող և աւարառու նոցա մեծացեալ աշխարհակալաց, մինչ աշխարհաբար մեր նման է գերեաց որ զիւրեանցն ամենայն կորուսեալ, կ'ապրին այնու որ օտարին է, հառաչելով անդադար ըղձետ նախնի պայծառութեան իւրեանց։» Առ այս մեր բարեկամն չգտանելով յայլ պատասխանի, յիշէ զցուցակ Մաքսմիւլլէրի, ուր այս անուանի լեզուաբան դնէ զգրաբարն ի կարգս մեռեալ լեզուաց. [illegible] չէ զանուանէ կամ զկարգէ լեզուաց ուր պարտ է դասել զգրաբարն, այլ զյարաբերութենէ նորա առ աշխարհաբարն։

«Մաքսմիւլլէր,» ասէ Քէչեան, «կը պաշտպանէ այս գաղափարը թէ գործածութիւնը միշտ կ'այլափոխէ լեզուներն, և այսպէս նոր լեզուներու ծնունդ կըտայ, թէ լեզու մի 1,000 տարիէ աւելի չապրիր։» Մեր բարեկամն այսու կը դատապարտէ զիւր աշխարհաբարն, որոյ, իբրև տհաս լեզուի, կեանք առ գրաբարիւ հազիւ թէ առօրեայ է, և բանք Մաքսմիւլլէրի, եթէ են ճշմարիտ, այսպիսի լեզուաց համար են, ապա թէ ոչ հարկ էր ասել թէ գաղղիերէնն, անգլիերէն, գերմաներէն, առանց իրիք քաղաքական պատճառի, յետ քանի մի հարիւր ամաց դադարելոց են ի կենաց, ծնունդ տալով նոր լեզուներու։

Մեր բարեկամն կը յիշէ նաև զՀ. Արսէն Բագրատունի, որ զգրաբարն դասէ ուրեք ի կարգս մեռեալ լեզուաց։ Որովհետև բարեկամ մեր, «երբ խնդիրը գրաբարի մեռելութեան կամ ոչ մեռելութեան վրայ է,» լաւագոյն կը համարի «սխալիլ Հ. Արսէնի Բագրատունւոյ հետ քան թէ իրաւունք ունենալ Գարագաշեանի հետ,» յետս կը կոչէ՞ արդեօք զիւր այս յանդուգն վճիռ, երբ տեսնէ թէ վիհ մեծ է ընդ նա և ընդ Բագրատունին։ «Ասասցուք, ասէ այս մեծ հեղինակն հայերենի, ասասցուք ինչ և զՀայ լեզուէս։ Քանզի պերճ (բարձր) գրոց բարբառ անիմանալի է բազմաց, և աշխարհիկ խօսք միոյ միոյ գաւառի անծանօթ և անհաճոյ այլոց, թուեցաւ մեզ թէ միջին իմն և ամենապարզ գրաւոր լեզու, որպէս մարթ հաճոյական և ընդունելի ամենեցուն լինել իբրև հասարակաց հայրենի բարբառ. նոյնպէս և բաւականապէս հասկանալի բազմաց, գէթ իբրև զմին գաւառացի խօսից անտի (Կոստանդնուպօլսոյ աշխարհաբարն) զոր ջանան իմն ոմանք համաշխարհական առնել, որ անհնարին թուի։ Զի և ա՛ ոչինչ ընդհաա յայլոց գաւառական խօսից օտար և հեռի է ի գրոց նմանութեան լեզուէն յունկն այլաձայնից (այլ գաւառացւոց)։ Վասն որոյ լիցի արձեալ իւրաքանչիւր (գաւառի) իւրն պաշտել (գործածել) ի փոքունս մեծ խափանելոյ ի սպառ հայրենեանց

մէքտէ, եախոտ էն գուվվէթլինին հազգընա պիր չէյ տէյէմէյէպ պիր Թավըը ինթիրազքեարանէտէ տուրմագտա մը տըրլար տէյու պիզ պիզէ սուալ իտէրիզ:

Պէօյլէ պիր նիյէթ մէվճուտ օլտուղունա հիւքմ իթմէք պիզճէ միւշքիլ տիր, զիրա պու նիյէթ գուվվէտէն ֆիիլէ կէլիր իսէ, Պապը Ալի իլէ տէվլէթլէրին արզու իթտիքլէրի սուլհ ու սալահը ումումի խալէլտէզիր օլուր, վէ պիր հէեէճան զուհուրա կէլէրէք պու խուսուս Շարգըն աճվալը հազըրեսինտէ վէխամէթի մուճիպ օլուր:

Իմտի գավիէն ումիտ իտէրիզ քի, մէմալիքի Օսմանիյէնին մէնաֆիի հայաթիյեսինի Թէէմին իտէն Պէրլին աճտնամէսինի իմզալայան տէվլէթլէր չու տավէթիմիզի խօշ իտէճէքլէր, վէ պիր իթթիֆագը միւսալէմէթքեարանէնին միւճուտա կէթիրիլմէսինէ տաիր օլան Թէքլիֆիմիզի նազարը տիգգաթա ալմագա Թէնէզզիւլ իյլէյէճէքլէր տիր: Պու Թէքլիֆիմիզ մուճիպինճէ, Թունուզ միւնազաասը՝ հէր քէսին իսթէտիկի կիպի վէ Ֆրանսըզ հիւքիւմէթինին արզուսունա մուվաֆըգ պիր Թարզտա Թեսվիյէ օլունապիլիր:

Պու Թահրիրաթը՝ նէզտինտէ պուլունտուղունըզ տէվլէթին խարիճիյէ նազըրընա Թէպլիղէ հիմմէթ իտինիզ:

(Իմզա)
ԱՍԻՄ ԲԱՇԱ

ԹՈՒՆՈՒԶ ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ

Թունուզ 6 մայիս.— Սապըգալը պիր Շէյխ՝ պու սապահ խըրումիրլէր նէզտինէ ազիմէթ իթտուպ, մուգավէմէթ իթմէք իչիւն ըէիսի վիւքէլա Մուսթաֆա բաշա Թարաֆընտան խըրումիր Շէյխլէրինէ Թալիմաթ կէօթիրմիշ տիր: Շույու պուլան պիր հավատիսէ կէօրէ, Ալի պէյ՝ ժէներալ Լօժըօ իլէ ագտ իթտիկի մուգավէլէնին մուզայիրինտէ օլարագ, Պէժայա ավտէթ իթմէքտէ տիր:

Պէյին էթրաֆընտա օլանլար՝ միւմքին օլտուղու գատար իչլէրին հազըրգաթըընը անտէն սագլայօրլար, վէ Պապը Ալի իլէ իթալիանը Ֆրանսայա մանի օլաճագլարընը Պէյէ ինանտըրմագ զայրէթինտէ պուլունույօրլար: Մ. Րուսթանըն պէյանընա կէօրէ, Պէյին իչլէրտէն օ գատար խապէրի եօգ տըր քի, Թապարգանըն ալընտըղընը բէք չօգ կիւն սօնրա խապէր ալմըշ տըր:

Թունուզ 6 մայիս—Պէյ տէվլէթլէրէ պիր բրօթէսթօնամէ տահա իրսալ իթմիշ տիր: Տէյօր քի, քէնտիսի՝ խըրումիրլէրին կէօյա Ճէզայիր հուտուտու ուզէրինտէ իճրա իթտիքլէրի չէթավէթէն տոլայը անլէրին Թէէտիպինէ ալա րազի օլմամըշ տըր: Պէյ իլավէթէն պէեան իտիյօր քի, Ֆրանսըզ ասաքիրի Քէֆ վէ Թապարգայը զապթ ու իշղալ իթմիշլէր տիր վէ Պէժա ուզէրինէ եիւրիւյօրլար: Խըրումիրլէրտէն պաշգա աշիրէթլէր ուզէրինէ հիւճիւմ օլունմուշ տըր: Պու սըրատա Պիզէրթ լիմանը Ֆրանսըզ ասաքիրինին Թահթը իշղալինտա պուլունուպ, պունուն գալէսի ուզէրինէ տէ տիւնտէն պէրու Ֆրանսըզ սանճաղը չէքիլմիշ տիր:

Մէզքիւր բրօթէսթօնամէ պէրվէճհը զիյր տէրճ իտիյօր.

«Էմարէթին տիկէր մահալլէրի հազգընտա տիկէր նէ Թէտպիրլէր գարարլաշտըրըլտըղընը պիլմէյօրում:

«Թէքրար իսպաթ իտէրիմ քի, Թէմամիյէթը պիզիմ հիւքիւմէթիմիզէ իթաաթ իտէն խըրումիրլէր հազգընտա Ֆրանսըզ հիւքիւմէթինէ միւմքին մերթեպէ Թարզիպէ վէրմէկէ սարֆը զայրէթ վէ մազտէրէթ իյլէմիշիմ տիր. վէ պու կիւնէ գատար մէմալիքին հէր նօգթասընտա պազը Թութտուղում ասայիշի ումումի պունա շահիտ տիր:

«Էկէր Թաարրուզ տէվամ իտէր իսէ, Էմարէթին պաշընա կէլէճէք ֆէլաքէթլէրին էօնիւնի ալամա եաճագըմ տըր: Պու աճվալտէն տօլայը՝ քէնտիմի վէ էմարէթի տէվլէթլէրին վէ զաթը հազրէթը Շէհրիեարինին էտէլէրինէ Թէվտի իտէրիմ, վէ ինսանիյէթ նամընա վէ սալիմ միւնասէպէթը հասէնէտէ պուլունմուշ օլտուղում հիւքիւմէթինիզին միւթթէֆիգը աթիզի օլմագ սըֆաթըլէ մուավէնէթինիզի Թէմէննի եալվարըմ, վէ պու սըրատա Էմարէթի Թախրիպ իտէն մուհարէպէնին մէսայիպինին Թէվգիֆ իթմէք, վէ պու մէմլէքէթին Թէէմինի իսթիգպալը խուսուսունտա տէվլէթլէր Թարաֆընտան պիր գարարը միւթթէհըտ վէրիլմէք վէ հիւքիւմէթի ճիւմհուրիյէնին պէնիմ հիւքիւմէթիմ ալէյհինէ պուլունտուղու միւթալէպաթ վէ Թէշէքքիյաթը Թեսվիյէ իյլէմէք իչիւն Թեսպիրի լազըմէ իթթիխազ իթմէնիզի րիճա իտէրիմ»:

Րոմա 7 մայիս—Օբինիօնէ կազէթասը՝ Մօնթէլինամ արապճա կազէթանըն սահիպի Մ. Տէֆրանչէսգօ Թարաֆընտան Օբինիօնէ միւտիրինէ կէօնտէրիլէն ուզուն պիր մէքթուպը նէշր իթմիշ օլուպ, պունտա սահիպի մումայիլէյհ՝ Մօնթէլինին ինթիշարը վէ միւնասէպաթը վագըասը հազգընտա Թաֆսիլաթ վէրիյօր: Մ. Տէֆրանչէսգօ՝ հիւքիւմէթին իանէսի նազարիյէ եախոտ պազը մէմուրինէն Թէշվիգաթ ալմըշ օլտուղունը ինքեար իթմէքտէ, վէ Մ. Մաչչիօ վէ եախոտ Թունուզտաքի իթալիա գօնսօլաթօսը մէմուրինինի Թարաֆընտան տօղրուտան տօղրույա վէ եա պիլվասըթա միւտախէլէ օլունտուղունա տայիր վագի օլան իթհամ ալէյհինտէ չէտիտէն բրօթէսթօ էյլէմէքտէ տիր:

Մ. Տէֆրանչէսգօնըն պէեանընա կէօրէ, Մօնթէլի՝ Արապլարըն ատավէթինի Ֆրանսա վէ եա Ճէզայիրլիլէր ալէյհինէ ասլա Թահրիք իթմէք նիյէթինտէ պուլունմամըշ տըր: Անճագ 24 կիւն մուգատտէմ պիր քէրրէ Մօնթէլի՝ Ճէզայիրտէն պիր մէքթուպ ալըպ նէշր իթմիշ տիր. օ զէման Ֆրանսըզ կազէթալարը իլան իթմիշլէր տիր քի, Մօնթէլինին միւտիրի Րօմատան Թէպատիլի լեան իչիւն էմր ալմըշ տըր:

Մ. Տէֆրանչէսգօ՝ իլավէ իտէրէք, Մօնթէլինին հիչ պիր մուզիրը չէյ տէրճ իթմէտիկինի Թէէմին իթմէքտէ, վէ տէյիլ եալընըզ իթալիա գանունլարընըն հիւքմ իթտիկի ճէզայը չէքմէյէ, իլլա միւսաատէ օլունուր իսէ, Մօնթէլինին էվվէլճէ նէշր օլունան պիւթիւն նումէրօլարընը եէնիտէն Ֆրանսաստա տահա նէշր իտէրէք, Ֆրանսըզ գանունլարընըն հիւքմիթտիկի ճէզայը տահա չէքմէկէ հազըր վէ միւհէյյա օլտուղունը պէեան էյլէմէքտէ տիր:

Մէքթուպը մէզքիւրըն խաթմընտէ քէլամ իտէճէկի սըրատա պէեան իթտիկինէ կէօրէ, լիսանը Արապի մուհարրիրի Պօխօսըն ազիմէթինտէն տօլայը Մօնթէլի Թաթիլ իտուպ, լաքին անգարիպ եէնիտէն ինթիշարը պաշլայաճագ տըր:

ԻՆԿԻԼԹԷՐՐԱ ՄԷՃԼԻՍԻ ՄԷՊՈՒՍԱՆԸ

Կէչէն կիւն Լօնտրատան վիւրուտ իտէն պիր Թէլէկրաֆտա մուխթասարճա պէյան օլունտըղը վէճհլէ, Ինկիլթէրրա Մէճլիսի մէպուսանը ազասընտան Մ. Աշմէթ Պարթլէթ՝ մէճլիսի մէզքիւրտէ պիր մէգալէ իրատ իտուպ, պէյան իթմիշ տիր քի, Ինկիլիզ հիւքիւմէթի՝ Եունանիսթանա իճրաի Թէշվիգաթտա պուլունտուղունտան, վէ Թիւրքիա ալէյհինտէ հազըրլըգ իթտիկինտէն, վէ Եունանիսթանա իթիլաֆ նասիհաթը վէրմէտիկինտէն նաշի, Միւսլիմանլարը կիւճէնտիրմիշ, Եունանլըլարը պիր ազըր եիւք ալթընա կիրիֆթար իթմիշ, վէ Եվրօբա սուլհ ու սալահընը զօզմագա աղ գըլմըշ տըր:

Խարիճիյէ միւսթէշարը Սըր Չարլս Տիլք՝ պու իթհամաթա սուրէթը մուխասըրէտէ ճէվապ վէրիպ, իթհամաթը մէզքիւրէնին հիչ պիր էսասը օլմատըղընը պէյան իթմիշ տիր: Եունան մէսէլէսինին չիմտիքի սուրէթը Թէսվիյէսի՝ Պէրլինտէ Մ. Կօշէն իլէ բրէնս Պիզմարգ միյանընտա վէրիլէն պիր գարարըն նէթիճէսի օլուպ, իշպու սուրէթը Թեսվիյէ հազգընտա Ալէմանիա իլէ Ինկիլթէրրա Թէմամիյլա միւթթէֆիգ իւլ րէյ պուլունմուշլար տըր:

Տուլչինօ մէսէլէսինէ կէլինճէ, նահիյէի մէզքիւրէ Գարատաղա իլթիհագը իթմէքլէ մուհարէպէ մէն իտիլմիշ, վէ էլեէվմ Գարատաղ հիւքիւմէթի Տուլչինօ հէվալիսինտէ էհալինին բէք զիյատէ մուհապպէթինի ճէլպ իթմէքտէ պուլունմուշ տըր: Ֆրանսա պիր տուրա Եունան մէսէլէսինին էօլունու չէվիրմիշ իսէ տէ, Ինկիլիզ հիւքիւմէթի պու մէսէլէ իչիւն Եւրօբա իթթիֆագընը պօզմագ նիյէթինտէ ասլա պուլունմամըշ տըր: Միւսթէշարը միւշարիլէյհին պէեանընա կէօրէ, Ինկիլթէրրա հիւքիւմէթի տայիմա իթթիֆագը տուէլի լէհինտէ պուլունմուշ տըր, զիրա պու սայէտէ պունտան ագտէմ միւշքիլ վէ մուխաթարալը մէսէլէլէր հալլ օլունտուղատան պաշգա, պունտան սօնրա տահա նէթիճէի հասէնէ հուսուլէ կէլէճէք տիր: Եւրօբա իթթիֆագընըն մուհաֆազասը հալընըզ Եւրօբա մէսէլէլէրինէ միւնհասըր օլմայըպ, տիւնեանըն տիկէր գըթալարընտա տախի միւշքիլաթ հալլ ու Թեսվիյէ իթմէք միւրատ օլունտուգտա, իթթիֆագը մէզքիւրըն մուհասսէնաթը կէօրիւլէպիլիր:

Էրմէնիսթան իչիւն նիզամնամէի ճաասի մէսէլէսի իլէ Օսմանըլը մալիյէսինին մէսէլէսի տախի Եվրօբա իթթիֆագը իլէ Թէսվիյէ օլունապիլէճէք տիր: Պու իթթիֆագ՝ մազիտէ Եվրօբայը մուհարէպէտէն սագընտըրմըշ օլտուղու կիպի, միւսթագպէլտէ տէ զըթթի մէզքիւրէյի հարպտան մուհաֆազա իտէպիլիր:

Իշպու միւսթէշար Սըր Չարլս Տիլքին չու իւզահաթը ուզէրինէ Մ. Աշմէթ Պարթլէթին Ինկիլիզ հիւքիւմէթի ալէյհինտէ վագը օլան իթհամաթը մէճլիսի մէպուսան Թարաֆընտան րէտտ օլունմուշ տըր:

ՏՈՒՅՈՒՆԸ ՕՍՄԱՆԻՅԷ

Ինկիլթէրրատա Թահվիլաթը Օսմանիյէ համիլլէրի գօմիթէսինտէն Մէօէնճըրա աթիտէքի մէքթուպ եազըլմըշ տըր.

1865 վէ 1873 սէնէլէրի Օսմանլը իսթիգրազլարը Թահվիլաթընըն համիլլէրի գօմիթէսինին րէիսի սըֆաթըը իլէ պէյան իտէրիմ քի, Պէրլին գօնֆէրանսընտա Եունանա Թէյքի Թէսավվուր օլունան մահալլէրին վարիտաթը սաֆիյէսի սէնէվի պիր մէպլաղը քիւլլիյէ պալիղ օլուպ պունտան մէսարիֆը Թահսիլիյէնին Թէնզիլի լազըմ կէլիր:

Հատտը ճէտիտ ուզրէ վարիտաթ նիսպէթինտէ տուէյունը Օսմանիյէտէն պիր գըսմըն Եունան Թարաֆընտան գապուլ օլունմասը իչիւն տէվլէթլէրին բըրար իտէճէքլէրինի ումիտ իտէրիմ:

Պէրլին աճտնամէսի մուճիպինճէ, Պուլկարիսթան վէ Սըրպիա Թարաֆլարընտան իթա օլունաճագ աթչէյէ մէպլաղը մէզքիւր տախի իլավէ օլունարագ տաինլէրէ Թախսիս օլունմալը տըր.

Մէպլաղը մէզքիւր տէվլէթլէրին Թաստիգիլէ Եունան մուվազէնէի մալիյէսինտէ պիրինճի պիր տէյն մագամընտա գայտ օլունմագ իգթիզա իտէր:

Ինկիլթէրրատա ալթմըշ պէշ միլեօն լիրա ըսթէրլին եանի պիր միլեար ալթը եիւզ եիրմի պէշ միլեօն ֆրանգ մըգտարընտա Թահվիլաթը Օսմանիյէ պուլունտուղընտան, աճաալը Թահվիլաթ իչիւն էհէմմիյէթը ֆէվգէլատէսի տէրքեար օլան Օսմանլը մէսէլէի մալիյէսինին ֆասլը Եունանա չըգարըլաճագ հիսսէ իլէ խայլի Թէսհիլ իտիլմիշ օլուր:

Պէրլին աճտնամէսինին օն սէքիզինճի մատտէսի մուճիպինճէ, իսլահաթը միւլքիյէ իչիւն միւխթէլիթ պիր գօմիսիօն Թէշքիլ օլունմուշ իտի. տուհուն մէսէլէսի տախի իսլահաթ մէսէլէսինէ մէրպութ օլտուղունտան, տէվլէթլէր ահալի Թահվիլաթըն մուավէնէթ իթմէլի տիրլէր. զիքր օլունան միւխթէլիթ գօմիսիօն Շարգի Րումէլի նիզամնամէսինի Թանզիմ իտուպ եիրմի իւչիւնճիւ մատտէի աճտիյէ մուճիպինճէ պազը մէսայիլի տախի ֆասլ իթտիկինտէն, մատամ քի տէվլէթը Օսմանիյէ մուխթէլիթ մալիյէ գօմիսիօնը Թէշքիլինէ իթիրազ իյլէմիշ տիր, տուհուն մէսէլէսի տախի Րումէլի վիլայէթլէրի իսլահաթ գօմիսիօնը վասըթասըյլա ֆասլ օլունապիլիր:

ՄԻՒԹԷՖԷՐՐԻԳԱ

Տիւնքի Գուրիէ տ'Օրիանտա պէր վէճհը աթի օգունմուշ տըր.

«Սուլթան Ազիզին վէֆաթընա տաիր օլան Թահգիգաթ խիթամ պուլմուշ տըր: Րիվայէթէ կէօրէ, հիւքմտարը միւշարիլէյհին պէշ նէֆէր գաթիլլէր Թարաֆընտան Թէլէֆ իտիլտիյի բէք սահիհ սուրէթտէ մէյտանա չըգմըշ, վէ մէրգում գաթիլլէր տախի գապահաթլարընը Թէմամիյլա իգրար իյլէմիշլէր տիր: Պու գաթիլլէրին հէր պիրի 300էր լիրա ախզ իթմիշլէր իմիշ:

«Հիւքիւմէթին չան ու հայսիյէթի վէ տէվլէթին մէնֆաաթը միւգթէզասընճա, Ապտ իւլ Ազիզին Թախթտան ինտիրիլմէսինտէն էվվէլ վէ սօնրա վէ օ զէմանտէ վուգուա կէլէն էսրար մէյտանա չըգարըլմալը, վէ միւճրիմլէր՝ մունթազամ պիր մահքէմէտէ ալէնէն հիւքմ օլունմալը տըրլար:

«Սուլթան Ապտ իւլ Համիտ խան հազրէթլէրինին զէմանը սալթանաթլարընտա հիչ պիր չէյին էսրար ալթընտա գալմասընա միւսաատէ օլունմայաճագ տըր: Հէր քիմլէր քի պազը քիմսէլէրին մէնֆաաթը իչիւն հազիգաթըն պիր բայըը կիզլէմէք իսթէրլէր իսէ, զամը Շահանէնին տուսթլարը օլամազլար:»

Բէթէրսպուրկտան կէլէն վէ Գօլօս նամ կազէթայա աթիտէքի Թէլէկրաֆ քէշիտէ օլունմուշ տըր.

«Պուրատա (Բէթէրսպուրկտա) հէր սընըֆ էհալի պէյնինտէ րիվայէթ օլունտուղունա կէօրէ, Նիհիլիսթլէր՝ քէնտի իսլահաթլարընըն իճրասընը Թալէպ իթմէք իւզրէ, պիզզաթ իմբէրաթօրա միւրաճաաթ իտէճէքլէր տիր: Շէօյլէ քի, պիր գաչ կիւն էվվէլ պիր տէլիգանլը՝ չէհրին գօմանտանը ժէներալ Պարանօֆըն հուզուրունա չըգարագ, քէնտիսինին իմբէրաթօր հուզուրունա չըգարըլմասընը րէճա իլէ իմբէրաթօրա միւհիմմ պէեանաթտա պուլունաճաղընը իֆատէ իթմիշ: Մէրգում տէլիգանլը պու պապտէ իսթիճվապ օլունտուգտա, իմբէրաթօրտան պաշգա քիմսէյէ հիչ պիր պէեանաթտա պուլունմայաճաղընը տէրմէյան իյլէմիշ: Պու խուսուս իմբէրաթօրա խապէր վէրիլտիքտէ, իմբէրաթօր՝ մէրգումը կէօրմէք իսթէտիկինտէն, հէր կէօնա Թէտապիրը ինթիյաթիյէ իթթիխազ օլունարագ հուզուրա չըգարըլտըգտա, մէրգում տէլիգանլը՝ քէն-

տիսինին Նիհիլիսթ իճրա գօմիթէսինին պիր մէմուրը օլտուղունը վէ ասայիշին իպգասը իչիւն մէզքիւր գօմիթէնին Թէքլիֆլէրինի չիֆահէն արզ իթմէճէ մէմուր պուլունտուղունը պէեան իթտիքտէն սօնրա, մէզքիւր գօմիթէնին չօն պէյաննամէսի հէնուզ իմբէրաթօրա Թէպլիղ օլունմատըղը միւլահազասընա մէպնի, պէյաննամէի մէզքիւրըն միւնտէրիճաթընը Թէքրար իմբէրաթօրա արզ իթմիշ:

Պատէհու մէրգում տէլիգանլը Բէթրօ-Բավլօ գալէսինէ կէօթիւրիւլիւպ, լաքին քիմ օլտուղը չիմտիյէ գատար անլաշըլամամըշ տըր:

Մէզքիւր պէեաննամէ իսէ Նիհիլիսթլէր Թարաֆընտան պինլէրճէ Թապ օլունուպ, էհալիյէ նէշր իտիլմիշ տիր:

—

Սօֆիատան եազըլըյօրըլնա կէօրէ, իմբէրաթօր Իքինճի Ալէքսանտրըն վէֆաթընտան տօլայը իմբէրաթօրը ճէտիտէ Թազիյէթ օլունմագ իւզրէ պէյն էլ էհալի իմզալանմագտա օլան պիր Թազիյէթնամէ Պուլկար հիւքիւմէթի Թարաֆընտան մէն օլունմուշ օլմաղլա, պու մէմնուիյէթ՝ էհալի պէյնինտէ պէօյիւք հէյէճանը հուսուլէ կէթիրմիշ, վէ հէյէթը վիւքէլաճա պիր Թէպէտտիւլիւ ինթաճ իտէպիլէճէք իմիշ:

—

Սէլանիկ ասքէրի գօմանտանը Սալիհ բաշա՝ չէհրը մէզքիւր հապըսխանէսինին միւտիրի պուլունան պիր եիւզ պաշընըն օն լիրա ալարագ մահպուսլարըն ֆիրարընա Թէսհիլաթ վէրտիյինի վէ պէօյլէ 13 մահպուսըն գաչմըշ օլտուղունու խապէր ալընճա, մէրգում եիւզ պաշըյը զէնճիրէ վուրտուրմուշ վէ րիւթպէսինի ալմըշ տըր:

—

Բարիզ վէ Հօլանտա պանգալարընըն վէքիլի Մ. Րուֆ տը Պիր՝ Ճիւմաօվա վէ Թըրնօվա վէ Հաինքէօյ վէ Եէնի-Զաղրա խաթթլարընըն իմթիյազը իչիւն Պուլկար հիւքիւմէթի իլէ միւզաքէրէ իյլէմէք ուզրէ պիր գաչ կիւն ագտէմ Ֆիլիպէտէն Սօֆիայա հարէքէթ իյլէմիշ տիր:

—

Էվվէլքի ագշամ Ֆէրի քէօյիւնտէ պիր իթալիան՝ քէնտի գաֆասընա պիր րէվօլվէր սըգարագ Թէլէֆը նէֆս իյլէմիշ տիր:

—

Պասրա սուլարընտա պուլունան Պ—— նամ պէյլիք գօրվէթի տիւն Տէրսաատէթէ կէլմիշ տիր:

—

Տիւնքի կիւն Սէլանիկտէ զուհուր իտէն պիր հարիգտէն պէշ պապ խանէնին միւնհատէրէճ օլտուղու ալընան պիր Թէլէկրաֆտան անլաշըլմըշ տըր:

—

Թէքքէ միւթէսարրըֆլըղընա Թաէին պույրուլան Թուրհան պէյ էֆ. հազրէթլէրի էվվէլքի կիւն մահալլը մէմուրիյէթինէ միւթէվէճճիհէն հարէքէթ իթմիշ տիր:

—

Մէրքէզի Բարիզտէ պուլունան ճէմիյէթը խայրիյէնին Չանագգալէտէ քիւշատ իթմիշ օլտուղու Եահուտի մէքթէպի մէնֆաաթընա օլարագ Ֆրանսըզ գօնսօլօսընըն Թահթը հըմայէսինտէ կէչէն ճումա էրթէսի ագշամը միւքէմմէլ պիր պալօ վէրիլիպ միւխթէլիֆ միւթէպէրրանը հազըր պուլունմուշ վէ 900 ֆրանգ հասըլաթ օլմուշ տըր:

—

Տիւն ագշամ սաաթ իքի րատտէլէրինտէ Սամաթիատա մէյխանէնին պիրինտէ իքի էշխաս նասըլսա մուարազայա թութուլուպ եէքտիկէրէ պիր Թագըմ հազարէթամիզ քիւֆիւրլէր իթտիքտէն սօնրա, պիրի տիկէրինի պըչագլա վուրուպ եօլտուրմուշ վէ ֆիրար իթմիշ տիր:

Վուրուլան՝ տէլիգանլը պիր Րում իմիշ:

ազգային բարբառոյս և ի խզումն միոյ միայնոյ հազիւ և եթ մնացելոյ յօդակապի ազգիս վարատելոյ: Ի դարման չարեացդ և ի հաճութիւն բազմաց, յորոց անունն յուսացուցանեն զմեզ վարժարանք, մեք ... ընտրել ջանացաք ... զամենապարզ լեզուն հասարակաց: Որք բնաւ հայերէն չգիտիցեն, չիք ինչ մեր ընդ նոսա բան. իսկ որք բաւական գիտեն, և մինչև ցայժմ ՛հասկանային բաւականապէս Լրագրաց և զօրագրաց համաշխարհիկ կարծեցեալ լեզուն, առ նոսա ասեմք, զի եթէ քայլ մի ևս կամ երկու բանայցեն, թէ և ոչ ինքեանք, այլ որդիք իւրեանց, մտանեն ի պարզ լեզուն ազգային:» (Սկզբունք ուղիղ խորհելոյ և բարւոք կելոյ. Վենետ. 1837:)

«Գրաբարեանք,» ասէ ի վերջոյ մեր բարեկամն, «գրաբարեանք կ'ընդունին ընդհանրապէս, որ եթէ աշխարհաբարը նոր Լատին լեզուաց վիճակակից նկարենանք համարել, գէտ Յունարէնի վիճակակից կրնամք նկատել:» Կը թուի սակայն մեզ թէ այս վէճ վաղուց ևս դադարեալ էր, և աշխարհաբարն ունեալ էր զհամբոյր հաշտութեան մօր իւրում գրաբարի, եթէ էր վիճակակից արդի Յունարէնին, որ, թող զներտ նմանութիւնն զոր ունի ընդ իւրում մայր լեզուին, նախնի Յունարէնի, պահած է զիւր բնիկ վերլուծական կարգ իբրև ազատ ՛Եւրոպական լեզու, մինչ մերն, քան զԹուրքերէնն աւելի Թուրք, ոչ միայն կը կրէ, այլ կը սիրէ իսկ զամօթալին նշան, զխարան դուրանական լեզուի:

Գալով ի վերջին և ի կարևորագոյն կէտ որ ոգին է այսր խնդրոյ, բարեկամ մեր իւր բնական սրատեսութեամբ յորում մանաւանդ նշանաւոր է, տեսնելով զապագայն, համարձակի, որպէս ասէ, «առանց մարգարէական հոգւոյ օգնութեան դիմելու,» հաստատել թէ «գրաբարը մի օր աշխարհաբարի տեղը պիտի բռնէ:» և յաւելու ևս թէ «Գարագաշեան չկրնար գիտնալ —բնականաբար— թէ գրաբարը մի օր աշխարհաբարի տեղը պիտի բռնէ՞ թէ ոչ:» Մեք արդարև չեմք կարող այսչափ յառաջ երթալ, մանաւանդ զի, ըստ մեզ, մերձաւորագոյն և գործնական մասն խնդրոյն այն չէ թէ «մի օր գրաբարն աշխարհաբարին տեղը պիտի բռնէ՞ թէ ոչ.» այս ապագայ է զոր առանց մարգարէական ոգւոյ չէ մեզ հնար գիտել: Ըստ մեզ ահա բուն խնդիրն որ չէ կարօտ մարգարէական ոգւոյ. Աշխարհաբարն պարտի՞ և կարէ՞, և որպէս, մերձենալ ի գրաբարն: Արդէն յառաջին յօդուածի մերում ասացաք, թէ ո՛չ «լեզուաց ընթացքը,» քանզի այս կարի բազմակճիռն է, այլ միայն «աշխարհաբարի զարգացման պայմանները քննելով,» կը տեսնենք թէ աշխարհաբարն արդեամբ կը մերձենայ օր քան զօր, արագ կամ յամր, ի գրաբար անդր, ընկենլով յիւրմէ զԹրքաբանութիւնն: Այս ընթացք, եթէ տևէ բաւէ, կու տայ անտարակոյս աշխարհաբարին զիւր ընդաբոյս վերլուծական կարգ որ բաւական է ի հաշտեցուցանել զնա ընդ գրաբարին, և հաւասարել զնա, որպէս ասացաք, գէթ ըստ բնութեան, արդի Եւրոպական լեզուաց: Բայց Հ. Այտընեան, և մանաւանդ աշակերտ նորա, չթուին լինել համաձայն ո՛չ մեզ և ո՛չ միմեանց, գէթ ըստ վախճանին: Հ. Այտընեան կամի զերկոսին, զաշխարհաբարն և զգրաբար, ի միասին կեցուցանել. իսկ աշակերտ նորա, իբրև խիստ արմատական, ցանկայ տեսանել, և գրեթէ տեսանէ իսկ, զգրաբարն գահընկէց, և զաշխարհաբար իւր՝ միահեծան լեզու Հայոց:

Ա. Մ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

[illegible]

ԹԱՇՐԱ

[illegible]

ԹԷԼԷԿՐԱՖ

[illegible]

ԻԼԱՆԱԹԸ ՄԻԼԻԷ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

[illegible]

29 Ապրիլ 1881

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

[illegible]

24 ապրիլ 1881 3—3

ԻԼԱՆԱԹ

ԷՒԳԱՖ

[illegible]

3—2

ՍԷԼԱՆԻՔՑԷ

ՇԱՐԼ ՐԱՋԻ ՎԷ ԳՈՒՄՓԱՆԻԱՍԸՆԸՆ

ԹԻՒԹԻՒՆ ՑԱՂԱՐԻԳԱՍԸ

ՏԷՔՕՍԸ

ԳԱԼԱԹԱՏԱ ՎՕՅՎՕՏԱ ՍՕԳԱՂԸՆՏԱ 35 ՆՕՄԷՐՕԼՈՒ ՄԱՀԱԼ ՏԸՐ

ՇՈՒՊԷՍԻ

ՍԹԱՄՊՕԼՏԱ ՊԱՂՉԷ ԳԱՓՈՒՍԸՆՏԱ ԼՕՑՏ ԱՃԷՆՑԻԱՍԸՆԸՆ ԳԱՐՇԸՍԸՆՏԱ 11 ՆՕՄԷՐՕԼՈՒ ՄԱՀԱԼ ՏԸՐ

ՍԱՐՐԱՖԻՅԷ

ԷՎՐՕՊԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Լօնտրա, 15 Մայիս	
[illegible] Ինկ. Լիր.	102-3/16
Օսմ. էսհամը [illegible]	16-5/16
» [illegible]	16-11/16
Իսթիգրազ 65	17-1/8
» 69	17-1/8
» 71	78-
» 72	30-
» 73	17-
Օսմանլը պանգասը	18-5/16
[illegible]	77-
» [illegible]	94-
[illegible]	98-
[illegible] 6 այ վատէ	-
Փարիզ, 15 Մայիս	
[illegible] 3 % Ֆր.	86 27
» 5 [illegible]	120-30
Օսմ. էսհամը [illegible]	16 85
» [illegible]	16-77
Իսթիգրազ 65 Ֆր.	88-
» 69	88.
» 73	86-
[illegible]	392 50
[illegible]	898 75
Օսմանլը պանգասը	674 37
[illegible]	81-75
[illegible]	91-
Գամպիօ Լօնտրա 3 այ վատէ	25-25
Վիեննա, 15 Մայիս	
[illegible]	-
[illegible]	28-20

ՂԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

[illegible]	18-
[illegible]	18-04
Իսթիգ. 63 [illegible] 6 % Ֆ.	86-
» 65 » 6 % Ֆ.	87-50
» 69 [illegible] 6	87-
» 72 [illegible]	28-
» 73 6 % Ֆ.	84 50
[illegible] 3	60 25
[illegible]	09-
[illegible]	00-
[illegible]	50-
ՊԱՆԳԱ ԱԳԻՈՍԼԱՐԸ	
[illegible]	6-
[illegible]	10-14
[illegible]	5-12
[illegible]	3-75
ԱՔՉԷՆԷՐԻՆ ՖԻԱԹԸ	
Օսմ. [illegible] 100 [illegible]	Ղւ. Փ.
[illegible]	107 35
[illegible]	206 20
[illegible]	212-
[illegible]	126-10
[illegible]	660-
[illegible]	965-
[illegible]	109 34
[illegible]	87-22
Փօլ	90-
[illegible]	51-25
[illegible]	8-85

(1)

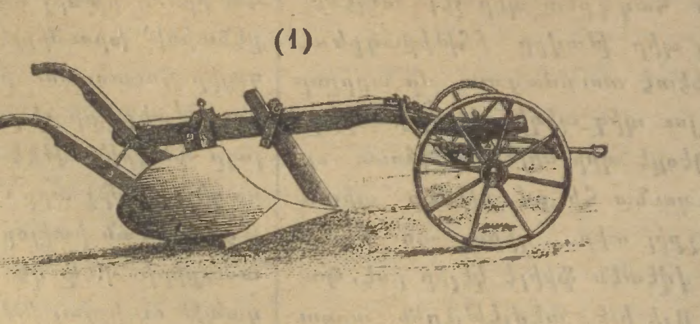

(2)

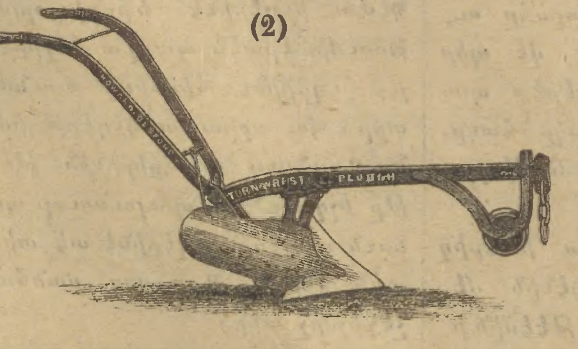

(3)

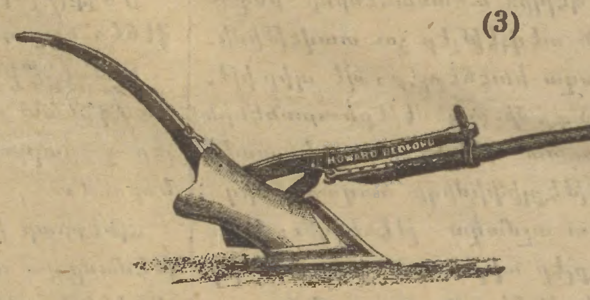

ԶԻՖԹՃԻԼԷՐԷ ՄԻՀԻՄ ԽՕԼԱՅԼԸԳ

ԱՃԷՆԹՕՍՈՒ ՏԷՐՋԱԼԻՔԷՏԷ ԽԱԼԱԹԱՏԱ

Յ. Մ. Յ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՓԻՐԱՏԷԼԷՐ

[illegible]

Պուրսա. — Պօղոս վէ Յակոբեան [illegible]
Պաֆրա. — [illegible]
Սամսօն. — Ն. [illegible]

[illegible]

Սահիպի իմթիյազ ԱՆՏՈՆ ՍԱՔԱՖԵԱՆ